

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาประเทศ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัย
ในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในศูนย์ศิลปาชีพระหว่างไทย
ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

**The development of Occupational and Safety
Management learning center at Bangsai Folk Art
and Craft center ,
The support foundation of H.M.Queen Sirikit of Thailand**

โดย

ดร.นพ. สมเกียรติ ศิริรัตนพฤษ์

และคณะ

วันที่ 15 ธันวาคม 2546

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
ในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในศูนย์ศิลปาชีพบางไทร
ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

คณะผู้วิจัย

- 1.ดร.นพ.สมเกียรติ คิริรัตนพฤกษ์
- 2.นางศิริลักษณ์ สิมะพรชัย
- 3.นางรัชนิกร ชมสวน
- 4.ดร.สร้อยสุดา เกสรทอง
- 5.ดร.สุรินทร์ กลัมพากร
- 6.รศ.สรารุธ สุธรรมมาสา
- 7.นายการุณย์ เพ็ญญะ
- 8.นายชาญชัย กาญจนพันธ์

สังกัด

สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม
สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม
สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม
สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม
คณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
กรมโรงงานอุตสาหกรรม
กรมโรงงานอุตสาหกรรม

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ชุดโครงการสุขภาพแรงงาน

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาหลักจากการสำรวจ และสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารราชการ เอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจวิธีการ และขั้นตอน ในการดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา สถานฝึกอบรมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

อนึ่ง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะสำเร็จมิได้โดยหากปราศจากความร่วมมืออย่างดียิ่งจากนายธานีรัตน์ กรัยวิเชียร รองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ และคณะกรรมการบริหารมูลนิธิฯ นายมานพ อิศสระรีย์ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอุตสาหกรรม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอยุธยา โดยเฉพาะสถานีนอนามัยคัคคณางค์ และครูฝึก แผนกช่างเป่าแก้ว เครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และช่างเครื่องเรือนไม้ ซึ่งได้ให้ข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์อย่างมาก

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ให้ทุนในการศึกษาวิจัย และนายแพทย์กำจัด รามกุล ผู้อำนวยการสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนกำลังใจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

สารบัญเรื่อง

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญเรื่อง

สารบัญตาราง

สารบัญรูปภาพ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

บทคัดย่อ

Abstract

บทที่ 1 บทนำ 1

บทที่ 2 โครงสร้างการดำเนินงานศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ 4

บทที่ 3 ความพร้อมและความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและ
ความปลอดภัย 20

บทที่ 4 การสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้ 30

บทที่ 5 การปรับปรุงสภาพการทำงาน 42

บทที่ 6 การพัฒนาการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับสถานีนอนามัยในพื้นที่ศูนย์ศิลปาชีพ
บางไทร 86

บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 92

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 5.1 ตารางแสดงค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแผนกที่ศึกษา	84
ตารางที่ 5.2 ตารางแสดงค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแผนกที่ศึกษา	85

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 สภาพการนั่งทำงาน	43
2 เก้าอี้ที่เหมาะสมสำหรับการนั่งทำงาน	44
3 แสดงการวางเท้าของผู้ปฏิบัติงานขณะนั่งทำงาน	45
4 แสดงภาพเศษแก้วบนโต๊ะทำงาน	46
5 ผู้ปฏิบัติงานสวมแว่นป้องกันแสงจ้าขณะนั่งทำงาน	47
6 ผู้ปฏิบัติงานสวมแว่นป้องกันแสงจ้าขณะนั่งทำงาน	48
7 แสดงการใช้แผ่นएसเบสต่อสสำหรับวางชิ้นงาน	49
8 พื้นที่ทำงาน ไม่มีเส้นเขตแนวพื้นที่ทำงาน	51
9 แสดงพื้นที่ทำงาน	52
10 แสดงพื้นที่ทำงาน	52
11 แสดงภาพเตาเผา	53
12 แสดงภาพการวางถังแก๊สที่ใช้สำหรับเตาเผา	55
13 การใช้กระจกตัดคืน	56
14 การเก็บวัสดุอุปกรณ์	57
15 การเก็บวัสดุอุปกรณ์	58
16 ตู้เคลือบ	59
17 มีน้ำนองบริเวณห้องเคลือบและบริเวณใกล้เครื่องบด	61
18 มีน้ำนองบริเวณห้องเคลือบและบริเวณใกล้เครื่องบด	61
19 ทางเดินเข้าแผนกงานไม้	63
20 ลักษณะการทำงานไม้บนโต๊ะงาน	64
21 ลักษณะการทำงานไม้บนโต๊ะงาน	64
22 การจัดเก็บถังดับเพลิง	66
23 การจัดเก็บสีและทินเนอร์	67

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
24 การจัดเก็บสีและทินเนอร์	67
25 ตู้จัดเก็บอุปกรณ์	69
26 การเก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างมีระเบียบ	70
27 เครื่องตัดใหญ่	71
28 เครื่องปรับหน้าเรียบ	71
29 ภาพเครื่องตัดเล็ก	72
30 เลื่อยวงเดือน	73
31 เครื่องขัดกระดาษทราย	73
32 อุปกรณ์ป้องกัน	75
33 ระบบดูดฝุ่นที่เครื่องตัดเล็ก เลื่อยวงเดือน	75
34 เครื่องขัดกระดาษทราย	76
35 ภาพเครื่องกลึงเล็ก	77
36 เครื่องกลึงใหญ่	77
37 ภาพเครื่องกลึงที่ออกแบบให้มีระบบดูดอากาศและระบบป้องกันอันตราย	79
38 ทางเข้าแผนกช่างโลหะ	80
39 พื้นที่การทำงาน	81
40 พื้นที่การทำงาน	82
41 พื้นที่การทำงาน	82

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

บทนำ

จากการศึกษาในโครงการ “การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานอย่างยั่งยืนในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” โดย น.พ.สุรจิต สุนทรธรรม และคณะ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพที่เกิดจากการทำงานในงาน 4 ประเภท คือ งานเป่าแก้ว งานเครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และงานช่างยนต์ ทำให้เกิดแนวความคิดของการนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดการปรับปรุง และหามาตรการในการป้องกันการเกิดอันตรายต่อสุขภาพของครูฝึกและนักเรียนของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนต่อไป

รวมทั้งจากสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการประกอบอาชีพของประชาชนไทยเป็นจำนวนมากที่ทำงานเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยผู้ทำงานเหล่านี้ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการป้องกันอันตรายที่เกิดจากการทำงานของตน จึงทำให้เกิดแนวความคิดของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ขึ้นมา เพื่อให้เป็นแหล่งให้ข้อมูลความรู้ รวมทั้งเป็นสถานที่สาธิตให้เห็นจริงเกี่ยวกับแนววิธีในการป้องกันโรคและอันตรายที่เกิดจากการทำงาน รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความปลอดภัย โดยเน้นในกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ศูนย์เรียนรู้นี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ได้ดำเนินการอยู่รวมไปกับการฝึกอบรมการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันอันตรายจากการทำงาน รวมทั้งสาธิตให้เห็นถึงมาตรการและแนวทางต่าง ๆ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความปลอดภัยอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์เรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยทั่วไปที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ด้วย

วัตถุประสงค์ของรายงานการศึกษานี้ เป็นการศึกษาเบื้องต้น เพื่อที่จะประเมินสถานการณ์และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งในขั้นตอนแรกนี้จะเน้นที่งานเป่าแก้ว งานเครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และงานไม้ โดยผลการศึกษาที่ได้จะใช้เป็นข้อมูล และข้อเสนอแผนงานในการพิจารณาดำเนินการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ต่อไป

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ได้มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. จัดเวทีทำความเข้าใจและสร้างแนวคิดร่วมกันของรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ครูฝึกในกลุ่มประเภทงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ศึกษาและเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษารอบแนวคิดในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ แนวทางในการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ

3. ศึกษาประเมินสถานการณ์และข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ และมีขั้นตอนดังนี้
 - 3.1 สำรวจประเมินสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงเชิงคุณภาพ
 - 3.2 รวบรวมข้อมูลทั้งจากผลการศึกษาที่ผ่านมาและจากการสำรวจ เพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินการ
 - 3.3 ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เพื่อพิจารณารูปแบบศูนย์เรียนรู้ และกรอบการดำเนินงาน โดยได้จัดแบ่งทีมงานผู้เชี่ยวชาญเพื่อดำเนินการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ทีมงานในการออกแบบปรับสภาพแวดล้อมในการทำงาน
 - ทีมงานในการประเมินและวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ของงาน 4 ประเภท
 - ทีมงานจัดทำข้อมูลทางวิชาการหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย สำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดทำเป็นสื่อ หรือนิทรรศการเพื่อใช้ในการเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือโปสเตอร์ เป็นต้น
 - ทีมงานจัดทำแนวทางในการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับหน่วยปฐมภูมิสำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
4. พัฒนาข้อเสนอโครงการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ในระยะต่อไป

ผลการศึกษาที่ได้

จากการศึกษาโดยพิจารณาตามเกณฑ์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์เรียนรู้ พบว่า มีความพร้อมและมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขั้นที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เพราะการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ คือ

1. เป็นแหล่งค้นคว้าทางด้านวิชาการและพัฒนารูปแบบการจัดการทางอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยเน้นในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ของประเทศ
2. เป็นแหล่งพัฒนาหลักสูตรและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเบื้องต้น สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และประชาชนที่สนใจทั่วไป รวมทั้งพนักงานจากสถานประกอบการต่าง ๆ
3. เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงาน สำหรับนักเรียน นักศึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

สำหรับแผนการบริหารจัดการและกำหนดโครงสร้างของศูนย์เรียนรู้ฯ มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้คือ

1) มีการประกาศเป็นนโยบายให้แก่คณะกรรมการบริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ 2) มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย 3) กำหนดที่ปฏิบัติงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยทีมงานนี้จะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลกิจการของศูนย์เรียนรู้ด้วย และ 4) การบริหารจัดการทรัพยากร

ในส่วนประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้นั้น ลักษณะของสื่อจะมีการผสมผสานของสื่อหลายแบบ เช่น สื่อแสดง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อผสมจินตภาพ โดยมีการกำหนดถึงหัวข้อของสื่อที่จะจัดทำและรายละเอียดของการบริหารจัดการสื่อทั้งหมด

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมในการทำงาน สามารถที่จะให้ข้อเสนอในการนำไปสู่การพิจารณาปรับปรุงสภาพการทำงานให้เหมาะสมได้ โดยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ คือ การเคลื่อนย้าย และการจัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ การออกแบบเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความปลอดภัย การออกแบบพื้นที่การทำงานให้มีความปลอดภัย และการจัดหาและใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับลักษณะงาน โดยข้อเสนอแนะดังกล่าวจะใช้การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครูฝึก และนักเรียนมาร่วมในการพิจารณาหาข้อสรุปในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และเน้นที่ราคาประหยัด สามารถที่จะนำไปใช้ได้ในพื้นที่

ประเด็นสุดท้ายของการศึกษา คือ การพัฒนาการจัดบริการทางอาชีวอนามัย สำหรับสถานีนามัยในพื้นที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ข้อเสนอของการดำเนินการจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์บทบาทของสถานีนามัยในการจัดบริการด้านอาชีวอนามัย การประเมินความพร้อมและความต้องการการพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ และการวางแผนการดำเนินการจัดบริการอาชีวอนามัย ซึ่งการพัฒนาการจัดบริการดังกล่าวจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สถานีนามัยเป็นหลัก

สรุป

จากการศึกษาเบื้องต้นเพื่อที่จะประเมินสถานการณ์และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยนี้สามารถที่จะนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินการการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งจะเป็นโครงการที่จะดำเนินการในขั้นต่อไปได้

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถนี้ เป็นโครงการเบื้องต้นในการศึกษาและประเมินสถานการณ์เบื้องต้น ในการจัดตั้งศูนย์ฯ ดังกล่าวขึ้น รวมทั้งพิจารณาจัดวางแผนการดำเนินงานและข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำการศึกษานำร่องในงานเป่าแก้ว งานเครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และงานไม้

วิธีการศึกษาประกอบด้วยการประชุมระดมสมองในกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการบริหารของศูนย์ศิลปาชีพฯ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย การศึกษาและสำรวจสถานที่ฝึกปฏิบัติงานในแผนกดังกล่าว รวมทั้งการศึกษาและเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรอบการศึกษาจะเน้นใน 4 ประเด็นหลักคือ 1) การจัดเตรียมโครงสร้างและการบริหารจัดการในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ 2) การปรับปรุงและพัฒนาสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานให้เหมาะสม รวมทั้งการจัดเตรียมเรื่องการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล 3) การจัดทำข้อมูลทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ และ 4) การจัดทำแนวทางในการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับหน่วยปฐมภูมิ สำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ มีความเหมาะสมที่จะก่อตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพราะเป็นแหล่งที่ฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนที่มาเรียนรู้ทางด้านงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถที่จะนำเอาความรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป รวมทั้งมีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญอีก 2 กลุ่มคือ ประชาชนทั่วไปและพนักงานในสถานประกอบการในบริเวณใกล้เคียง โอกาสที่จะก่อตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว มีความเป็นไปได้สูงเพราะมีการสนับสนุนทางนโยบายจากผู้บริหาร โครงสร้างที่มีอยู่เดิมมีความสอดคล้องคืออยู่แล้ว และสามารถได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ง่าย

สำหรับการปรับปรุงสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสม รวมทั้งอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลสามารถดำเนินการได้ทันที โดยใช้งบประมาณไม่มากนัก และอาจจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ การพัฒนาสื่อเรียนรู้สามารถทำได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์จริง เพราะมีผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่แล้ว คล้ายกับเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Live museum) สำหรับการพัฒนาการจัดบริการอาชีวอนามัยในระดับปฐมภูมิ สามารถดำเนินการได้โดยการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ รายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว คณะนักวิจัยได้เสนอในรายละเอียดอยู่ในผลการศึกษา รวมทั้งคาดการณ์งบประมาณที่จะใช้ในแต่ละโครงการไว้ด้วยแล้ว

โดยสรุปการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอันมาก ในการที่จะเพิ่มพูนความรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้กับประชาชน โดยเฉพาะชาวชนบทที่ทำงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ จะประสบความสำเร็จสมความคาดหวังได้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ที่สำคัญคือ คณะกรรมการบริหารของศูนย์ศิลปาชีพ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการต่าง ๆ

Abstract

This is a preliminary study to assess the possibility to establish an Occupational Health and Safety Management (OHSM) Learning Center at Bangsai Folk Art and Craft center, the support foundation of H.M. Queen Sirikit of Thailand. The study also includes management plans and recommendations on how to develop the center effectively.

Methods of the study included interviewing of key persons, focus group discussions, and workplace survey. The research team also visited the Science museum to get some idea about the museum establishment. Framework of the study focused on 4 topics: 1) Planning for the structure and administrative management of the OHSM Learning Center; 2) Design and Improvement of working conditions and environment; 3) Preparation of knowledge and media for the center; 4) Planning for setting up of occupational health service unit. Regarding workplace survey, the research team selected only 4 workshops, e.g. glassblower, ceramics, metal work, and woodwork, for pilot study.

The results show that it is very suitable and necessary to establish the OHSM Learning Center at the Bangsai Folk Art and Craft center. Since it is a unique training center for Thai handicrafts, all trainees who attend the courses can learn both vocational subjects and occupational health and safety at the same time. In addition, employees and people who are interested in OHSM can learn about this topic as well. The possibility in achievement of the OHSM Learning Center establishment is high because the top policy maker and administrative committees agree and support the idea of setting up the center.

According to workplace survey, improvement of working conditions and environment can be conducted immediately within a reasonable cost. The process of improvement may get some support from other relevant organizations. The learning subjects and media can also be developed within short period of times. The philosophy of this learning center is based on the concept of on the job training. All trainees study the OHSM topics from the real working situation so that this center can be called as "live museum". All details of the master plan are in the report of this study.

In conclusion, establishment of OHSM Learning Center is very essential and useful for the country. It will provide an opportunity for the public, especially Thai people in rural areas, to learn about occupational health and safety. However, resources and investment need to supply and support in order to achieve the goal. Therefore, all relevant organizations including all experts in this field need to collaborate and contribute in this important and laborious job.

คำนำ

โครงการวิจัยการศึกษา การพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัย ในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นโครงการวิจัยเพื่อที่จะประเมินสถานการณ์ และศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัย ในงานเป่าแก้ว งานเครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และงานไม้ เพื่อนำผลการศึกษาที่จะได้ใช้เป็นข้อมูล และเสนอ แผนงานในการพิจารณาดำเนินการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ต่อไป

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และการสนับสนุนการดำเนินงานจากสำนักโรคจากการ ประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม

คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาที่ได้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัยต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

จากการศึกษาในโครงการ “การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานอย่างยั่งยืนในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาศูนย์ศิลปาชีพบางไทรใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” โดย น.พ.สุรจิต สุนทรธรรม และคณะ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการ วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพที่เกิดจากการทำงานในงาน 4 ประเภท คือ งานเป่าแก้ว งานเครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และงานช่างยนต์ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการตรวจสอบสุขภาพก่อนการ ทำงาน และแนวทางการป้องกันอันตรายจากการทำงานดังกล่าว จากผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เกิด แนวความคิดของการนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดการปรับปรุง และหามาตรการในการป้องกัน การเกิดอันตรายต่อสุขภาพของครูฝึกและนักเรียนของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ต่อไป

นอกจากนี้จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการประกอบอาชีพของประชาชนไทยเป็นจำนวนมากที่ ทำงานเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยทำงานเป็นช่างในอาชีพต่าง ๆ ช่างต้น ซึ่งผู้ทำงานเหล่านี้ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการป้องกันอันตรายที่เกิดจากการทำงานของตน อีกทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพ เหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นการทำงานที่บ้านแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือในสถานประกอบการขนาดเล็ก ซึ่งไม่มีเงินทุนหรือการสนับสนุนจากเจ้าของสถานประกอบการที่จะให้ความรู้ หรือคำแนะนำในการที่จะหา มาตรการหรือแนวทางในการปรับปรุงสภาพการทำงานของตนให้มีความปลอดภัย การที่กลุ่มผู้ทำงานเหล่านี้ จะจ้างผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษา หรือค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองก็เป็นไปได้ยาก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดแนวความคิดของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ขึ้นมา เพื่อให้เป็น แหล่งให้ข้อมูลความรู้ รวมทั้งเป็นสถานที่สาธิตให้เห็นจริงเกี่ยวกับแนววิถีในการป้องกันโรคและอันตรายที่ เกิดจากการทำงาน รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความปลอดภัย โดยเน้นในกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ได้จัดฝึกอบรมอยู่แล้ว ศูนย์เรียนรู้นี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาหัตถวิชาชีพที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ได้ดำเนินการอยู่ ร่วมไปกับการฝึกอบรมการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันอันตรายจากการทำงาน รวมทั้งสาธิตให้เห็นถึงมาตรการ และแนวทางต่างๆ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความปลอดภัยอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์เรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยทั่วไปที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ที่สามารถ เรียนรู้และได้ประสบการณ์ดังกล่าวไปด้วย คล้ายกับเป็นการมาศึกษาในพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับงาน อาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่มีผู้ปฏิบัติงานที่มาสาธิตหรือแสดงให้เห็นจริงได้

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของรายงานการศึกษานี้ เป็นการศึกษาเบื้องต้น เพื่อที่จะประเมินสถานการณ์และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งในขั้นตอนแรกนี้จะเน้นที่งานเป่าแก้ว งานเครื่องปั้นดินเผา งานโลหะ และงานไม้ (เนื่องจากงานช่างยนต์มีสถานฝึกปฏิบัติงานอยู่นอกบริเวณของศูนย์) โดยผลการศึกษาที่ได้จะใช้เป็นข้อมูล และข้อเสนอแผนงานในการพิจารณาดำเนินการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ต่อไป

วิธีการศึกษา

เพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว วิธีการศึกษาในครั้งนี้ได้มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. จัดเวทีทำความเข้าใจและสร้างแนวคิดร่วมกันของรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ครูฝึกในกลุ่มประเภทงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ศึกษาและเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษากรอบแนวคิดในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ แนวทางในการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ
3. ศึกษาประเมินสถานการณ์และข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และมีขั้นตอนดังนี้
 - 3.1 สำรวจประเมินสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงเชิงคุณภาพ
 - 3.2 รวบรวมข้อมูลทั้งจากผลการศึกษาที่ผ่านมาและจากการสำรวจ เพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินการ
 - 3.3 ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เพื่อพิจารณารูปแบบศูนย์เรียนรู้ฯ และกรอบการดำเนินงาน โดยได้จัดแบ่งทีมงานผู้เชี่ยวชาญเพื่อดำเนินการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ทีมงานในการออกแบบปรับสภาพแวดล้อมในการทำงาน
 - ทีมงานในการประเมินและวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ของงาน 4 ประเภท
 - ทีมงานจัดทำข้อมูลทางวิชาการหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย สำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดทำเป็นสื่อ หรือนิทรรศการเพื่อใช้ในการเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือโปสเตอร์ เป็นต้น
 - ทีมงานจัดทำแนวทางในการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับหน่วยปฐมภูมิสำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

4. พัฒนาข้อเสนอโครงการการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ในระยะต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวคิดรูปแบบศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
2. ได้ข้อเสนอโครงการการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ สำหรับดำเนินการในระยะต่อไป

บทที่ 2

โครงการดำเนินงานศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ความเป็นมาของศูนย์ศิลปาชีพ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงเยี่ยมราษฎรในทั่วทุกภาคของประเทศไทย พระราชกรณียกิจนี้ได้ทรงปฏิบัติติดต่อกันมานานหลายสิบปีแล้ว จึงทรงเห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของราษฎรว่ามีความทุกข์สุขอย่างไร ที่ทรงเป็นห่วงใยมากก็คือ ความยากจนของราษฎรจึงทรงมีพระราชประสงค์จะจัดหาอาชีพให้ราษฎรทำ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้เพียงพอแก่การยังชีพ ในภาวะปัจจุบันสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระทัยในงานฝีมือพื้นบ้านหรือศิลปกรรมพื้นบ้านที่จัดทำขึ้นโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นมาก พระองค์จึงทรงส่งเสริมในเรื่องนี้โดยการจัดให้มีครูออกไปฝึกสอนราษฎรเป็นการช่วยปรับปรุงคุณภาพของงานให้ดียิ่งขึ้น เมื่อราษฎรมีความชำนาญแล้ว ผลงานที่ผลิตออกมาก็จะทรงรับซื้อไว้ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ซึ่งต่อมาได้ขยายโครงการและกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ออกเป็นมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2519 และได้ทรงจัดตั้งโรงฝึกอบรมศิลปาชีพขึ้นแห่งแรกที่พระตำหนักสวนจิตรลดา ในวันฉัตรมงคล ปี 2523 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี รองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ สรรหาที่ดินที่ใกล้เคียงกับพระราชวังบางปะอิน เพื่อจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพเป็นอีกแห่งหนึ่ง นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จัดหาที่ดินได้ 2 แปลง เป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้รัฐบาลจัดการปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้ราษฎรผู้ยากไร้ได้มีที่อยู่และทำมาหากินตามอัตภาพ แปลงหนึ่งอยู่ที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก อีกแปลงหนึ่งอยู่ที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ล้วนเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรที่ดินแปลงที่อยู่ที่อำเภอบางไทร ด้วยพระองค์เอง ซึ่งที่ดินแปลงนี้มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 750 ไร่เศษ และทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าสมควรจะสร้างศูนย์ศิลปาชีพขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่ง ณ ที่นี้

วันที่ 3 มิถุนายน 2523 รัฐบาลได้น้อมเกล้าฯถวาย การใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงนี้แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 4 รอบ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการ และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการก่อสร้างและปรับปรุงพื้นที่ รวมทั้งหน่วยราชการต่างๆร่วมสนับสนุนโครงการของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯตลอดมา และมีการซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก 200 ไร่เศษ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสด็จพระราชดำเนินเปิดศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2527

ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ดำเนินงานตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ในโครงการศิลปาชีพ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมบรรดาบุตรหลานเกษตรกรของชาวไร่ชาวนา ผู้ยากไร้ให้มีอาชีพเสริม ด้วยการผลิตงานศิลปาชีพ อันได้แก่ งานช่างฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ดังนั้นศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ จึงมีโครงการอันแน่วแน่ที่จะอนุรักษ์และพัฒนาทั้งด้านฝีมือและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้ดีขึ้นเป็นลำดับ สู่ความเป็นเลิศในแต่ละสาขาและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปกรรมไทยในด้านที่มีความประณีต สวยงามใหม่ แปลก และสมบูรณ์แบบ ในขณะเดียวกันจะปลูกฝังให้ผู้เข้ารับฝึกการอบรมประพฤติตนเป็นคนดี มีความรับผิดชอบอยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมและไม่ว่าจะกระทำการใดต้องทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตามที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ และทรงให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ตลอดมา

“ข้าพเจ้านั้นภูมิใจเสมอว่า คนไทยมีสายเลือดของช่างฝีมืออยู่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชาวนา ชาวไร่หรืออาชีพใด อยู่สารทิศใด คนไทยมีความละเอียดอ่อนและขยันใฝ่ต่อการรับศิลปะทุกชนิด ขอเพียงแต่ให้เขามีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝนเขาก็จะแสดงความสามารถออกมาให้เห็นได้” (พระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ : 2523)

ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ได้ดำเนินการฝึกอบรมด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2524 เป็นต้นมา ในแต่ละวันเริ่มการฝึกอบรมตั้งแต่เวลา 08.00-16.30 น. และจะมีวันหยุด 1 วัน ในแต่ละสัปดาห์ ปัจจุบันมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างสี่ร้อยถึงห้าร้อยคน หนึ่งปีแบ่งภาคการศึกษาออกเป็นสองภาค ภาคแรกเริ่มตุลาคมถึงมีนาคม ปิดภาคเรียนประมาณสองสัปดาห์ และภาคที่สองเริ่มเมษายนถึงกันยายน ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานเกษตรกรผู้ยากไร้และด้อยโอกาสหรือเป็นผู้พิการ ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ มีเบี้ยเลี้ยงพระราชทานให้คนละ 60 บาทต่อวัน หลังจากสองเดือนแรกที่เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ฝึกอบรมจะมีรายได้เพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งจากผลงานที่ทำสำเร็จแล้ว สำหรับผู้ที่มาจากต่างจังหวัดทางศูนย์ฯ ก็ได้จัดที่พักให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น นอกจากนั้นยังจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมให้

แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยไม่คิดมูลค่าอีกด้วย โดยการแบ่งการฝึกอบรมออกเป็นแผนกต่างๆ รวมทั้งสิ้น 30 แผนก ดังนี้

1. แผนกช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และปักจักร	2. แผนกช่างโลหะ
3. แผนกช่างทอผ้าลายตีนจก	4. แผนกช่างสอद्य่านลิเกา
5. แผนกช่างเป่าแก้ว	6. แผนกช่างผักตบชวา
7. แผนกช่างเครื่องเคลือบดินเผา	8. แผนกช่างเขียนภาพลายไทย
9. แผนกช่างจักสานไม้ไผ่ลายจิด	10. แผนกช่างสีและชักเงา
11. แผนกช่างเครื่องเรือนไม้	12. แผนกช่างเครื่องหนัง
13. แผนกช่างเครื่องยนต์	14. แผนกช่างทอผ้าไหม
15. แผนกช่างศิลปประดิษฐ์	16. แผนกช่างปักผ้า
17. แผนกช่างประดิษฐ์หัวโขน	18. แผนกช่างโขนนาการ
19. แผนกช่างเครื่องเรือนเครื่องหวาย	20. แผนกช่างดอกไม้ประดิษฐ์
21. แผนกช่างจิตรกรรมประยุกต์	22. แผนกช่างแกะสลักไม้
23. แผนกช่างปั้นตุ๊กตาชาววังและดอกไม้	24. แผนกช่างบาติก
ขนมปัง	
25. แผนกช่างประติมากรรม	26. แผนกช่างขนมไทย
27. แผนกช่างเกษตรกรรม	28. แผนกช่างวาดภาพสีน้ำมัน
29. แผนกช่างภาพกระจกสี	

สำหรับแผนกขนมไทย และแผนกดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นแผนกที่จะมาทำการฝึกอบรมในวันอังคารเพียงสัปดาห์ละ 1 วันเท่านั้น

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ มีหลักสูตรของงานศิลปาชีพประเภทต่างๆ ซึ่งจัดเข้าระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรทางอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน และกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเมื่อผู้ฝึกอบรมจบการศึกษาจากศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ แล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้ สำหรับการฝึกอบรมของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมตั้งแต่หกเดือน หนึ่งปี หรือสองปี แล้วแต่ความยากง่ายของงานแต่ละประเภท ตลอดระยะเวลาที่สัปดาห์ที่ผ่านมา มีผู้สำเร็จการฝึกอบรมและได้รับประกาศนียบัตรทั้งขั้นต้นและขั้นปลาย จำนวน 16,859 คน ณ วันที่ 24 มีนาคม 2546

ผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมศิลปาชีพ ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ได้รับการยอมรับจากหลายสถาบัน ซึ่งดูได้จากการที่ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ได้ส่งผลิตภัณฑ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปประกวดในระดับประเทศและต่างประเทศ โดยได้รับรางวัลกลับมาเป็น

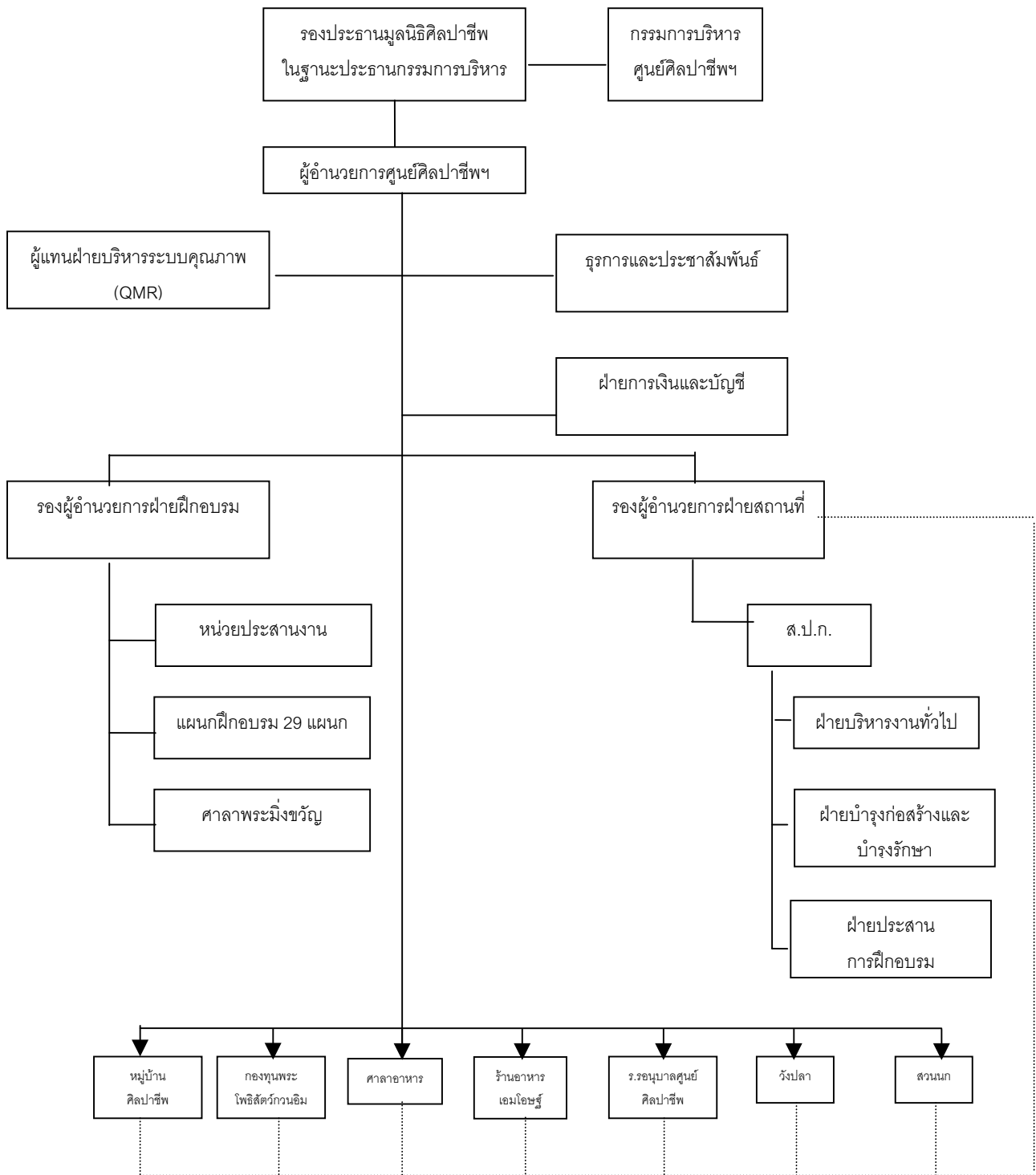
จำนวนมากและสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น ในงานประกวดการแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยศิลปากร ผลิตรายชื่อของแผนกช่างประติมากรรม ชื่อผลงาน “วัดแจ้ง” ผลิตรายชื่อแผนกช่างปั้นตุ๊กตาชาววัง ชื่อผลงาน “ขบวนแห่นาค” , “คืนวันลอยกระทง” และจากการประกวดผลงานด้านการเขียนกระเบื้องระดับโลก ณ ประเทศอิตาลี ของแผนกช่างจิตรกรรมประยุกต์ อาทิ “ภาพกระเป๋าย่านลิเภา” และ “ภาพเทศกาลลอยกระทง” ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีผลิตรายชื่ออีกมากมายในหลายแผนกที่ได้รับรางวัลจากการประกวดในงานต่างๆ ซึ่งผลงานที่ได้รับรางวัลได้จัดแสดงไว้ ณ ห้องนิทรรศการในศาลาพระมิ่งขวัญ และที่อาคารฝึกอบรมศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ

หลังจบหลักสูตรการฝึกอบรมแล้วทางศูนย์ฯก็จะให้การสนับสนุนผู้เคยผ่านการฝึกอบรมที่มีความสนใจ โดยสามารถนำเอาผลิตรายชื่อมาฝากจำหน่ายได้ที่ร้านชมรมอาจารย์และศิษย์เก่าของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผลิตรายชื่อนั้นต้องมีคุณภาพสูง ได้มาตรฐานตามที่ทางศูนย์ฯกำหนด

โครงสร้างการบริหารงานศูนย์ศิลปาชีพ

การบริหารงานศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มี นายธนาธิรต์ ทรัพย์วิเชียร ดำรงตำแหน่งของประธานมูลนิธิศิลปาชีพและประธานกรรมการบริหาร ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ศิลปาชีพฯ 13 คน และใช้ระบบบริหารงานคุณภาพบริหารงานศูนย์ศิลปาชีพดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การบริหารงานศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

บทบาทหน้าที่

1. ตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง คือ รองประธานมูลนิธิ โดยมีสายการบังคับบัญชา ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1 ประธานกรรมการบริหารสามารถที่จะสั่งการตามลำดับสายการบังคับบัญชาและยังสามารถที่จะสั่งงานอาจารย์แผนกฝึกอบรมต่างๆได้ โดยไม่ต้องผ่านรองผู้อำนวยการฝึกอบรม โดยปกติประธานกรรมการบริหาร จะจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารเดือนละครั้ง ปัจจุบันท่านองคมนตรีนายชานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารและรองประธานมูลนิธิ

2. กรรมการบริหารศูนย์ศิลปาชีพ ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆตามโครงสร้างการบริหารงาน 13 ท่าน ซึ่งจะทำหน้าที่บริหารงานของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ขณะนี้ยังไม่โปรดเกล้าแต่งตั้ง

4. ผู้แทนฝ่ายบริหารระบบคุณภาพ (QMR) รับผิดชอบในการจัดระบบการบริหารหน่วยงานต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ตามระบบคุณภาพ ISO

5. ชุกรการและประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบงานสารบรรณ งานบุคลากรเฉพาะผู้ที่รับเงินเดือนจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 5 คน งานควบคุมการเบิกจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ของแผนกฝึกอบรมทั้ง 29 แผนก และงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

6. ฝ่ายการเงินและบัญชี มีหน้าที่เป็นทรัพย์สินของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ การจัดทำงบประมาณ และการเบิกจ่ายพัสดุ

7. รองผู้อำนวยการฝ่ายฝึกอบรม รับผิดชอบ 3 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยประสานงาน แผนกฝึกอบรมทั้ง 29 แผนก และศาลาพระมิ่งขวัญ

(7.1) หน่วยงานประสานงาน ทำหน้าที่ฝ่ายปกครองของนักเรียนที่มารับการฝึกอบรมในแผนกต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เช่น การควบคุมความประพฤติให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบของหอพัก การลาของนักเรียน การจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงแก่นักเรียนที่เข้ารับการอบรม รวมทั้งการจัดซื้อครุภัณฑ์ของแผนกฝึกอบรมทั้งหมด

(7.2) แผนกฝึกอบรม มีทั้งหมด 29 แผนก มีหน้าที่จัดการฝึกอบรมโดยมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน และจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน และกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีการอบรมแบ่งออกเป็นเทอมๆละ 6 เดือน มีระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือน 1 ปี หรือ 2 ปี ตามแต่หลักสูตรของแต่ละแผนก

(7.3) ศาลาพระมิ่งขวัญ เป็นศูนย์แสดงผลงานการผลิตจากแผนกต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯและจากศูนย์ศิลปาชีพอื่นๆทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ของโครงการอื่นๆร่วมจำหน่ายด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร

ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินทั่วประเทศและผลิตภัณฑ์ของศิษย์เก่าศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ เป็นต้น รวมทั้งยังมีผลงานศิลปาชีพขึ้นยอดเยี่ยมซึ่งเป็นผลงานของเกษตรกรผู้เคยเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร เอง จัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม นอกจากนี้ยังมีพระบรมสาทิสลักษณ์ที่วาดด้วยสีน้ำมันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ขนาดใหญ่จัดแสดงไว้ด้วย ในศาลาพระมิ่งขวัญ ยังมีการจัดเป็นห้องแสดงนิทรรศการ เฉพาะด้าน เช่น ห้องแสดงหัวโขนและหุ่นกระบอก ห้องแสดงนิทรรศการภาพเขียนบนกระเบื้อง โดยใช้เทคนิคต่างๆ ห้องนิทรรศการภาพเขียนสีน้ำมันผลงานของครูและนักเรียนศิลปาชีพของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ

ศาลาพระมิ่งขวัญนี้ถือเป็นจุดหลักของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ นักท่องเที่ยวที่มีเวลาในการเยี่ยมชมศูนย์ฯ ไม่มากนัก สามารถที่จะเยี่ยมชมกิจการต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯได้อย่างครบครันในสถานที่แห่งนี้เพียงแห่งเดียว

8. รองผู้อำนวยการฝ่ายสถานที่ ทำหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับอาคารสถานที่ทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในศูนย์ศิลปาชีพฯและกิจการเกี่ยวกับสาธารณูปโภค เช่น น้ำ ไฟ ซึ่งน้ำจะใช้จากบ่อบาดาล ตลอดจนดูแลเกี่ยวกับเรื่องความสะดวกด้วย

9. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน เป็นข้าราชการในสังกัดของสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ โดยมีจำนวนข้าราชการ 13 คน และลูกจ้างรายวันรายเดือนอีก 185 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ทั้งหมดเหล่านี้รับเงินเดือนจากสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้คือ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ โดยทำงานประสานงานกับส่วนราชการอื่นๆที่ทางศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯสามารถของบก่อสร้างมาได้ นอกจากนี้สำนักงานปฏิรูปที่ดินยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการรับสมัครคัดเลือกบุตรหลานเกษตรกรจากเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดทั่วประเทศ และมีการฝึกงานในการตั้งงบประมาณเป็นประจำปีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ โดยมีงบประมาณปีละ 17-19 ล้านบาท ซึ่งจำแนกเป็นงบประมาณเกี่ยวกับลูกจ้างรายวัน รายเดือนเพื่อดูแลต้นไม้ การจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงให้กับนักเรียนที่มารับการฝึกอบรมคนละ 60 บาทต่อวัน และค่าวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม สำหรับทีมงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบมีการจัดแบ่งสาขางานดังต่อไปนี้

9.1 ฝ่ายบริหารงานทั่วไป รับผิดชอบ ควบคุมการเบิกจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ การขออนุมัติการจัดซื้อจัดจ้าง จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและดูแลรักษาเงินจากการจำหน่ายสินค้าของแผนกส่งเสริมผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพฯ และรับผิดชอบในงานเฉพาะกิจในการจัดเตรียมต้อนรับหมู่คณะและงานพิธีต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯตลอดจนอำนวยความสะดวกต่างๆตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

9.2 ฝ่ายก่อสร้างและบำรุงรักษา รับผิดชอบเกี่ยวกับ งานก่อสร้าง ปรับปรุงซ่อมแซม อาคารสถานที่ บำรุงรักษาซ่อมแซมระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และงานจราจรภายใน ตลอดจนสิ่งก่อสร้างอื่นๆที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานปฏิรูปที่ดิน และศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ นอกจากนี้ยังรับผิดชอบในการบำรุงรักษาสวนหย่อม สนามหญ้า ไม้ดอกไม้ประดับ ตลอดจนจัดตกแต่งเตรียมสถานที่สำหรับจัดงานของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯและรับผิดชอบการ บริการยานพาหนะและเครื่องจักรกลต่างๆตลอดจนการรักษาความสะอาดของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ

9.3 ฝ่ายประสานงานการฝึกอบรม รับผิดชอบในการประสานกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดในการคัดเลือกบุตรหลานเกษตรกร เข้ารับการฝึกอบรม จัดหาและส่งเสริมการตลาด ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ

10. หมู่บ้านศิลปาชีพ ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดสร้าง เรือนไทยแบบต่างๆขึ้นภายในศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณค่าของเอกลักษณ์ ทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่นของไทย เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าอีกทางหนึ่งด้วย

หมู่บ้านศิลปาชีพ เป็นหมู่บ้านไทยที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละภาคพร้อม ทั้งมีผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพและงานหัตถกรรมพื้นบ้านจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ ที่สนใจได้ชม อาทิ

- ด้านศิลปาชีพ มีการสาธิตงานศิลปาชีพ และงานหัตถกรรมพื้นบ้านของแต่ละภาค
- ด้านชีวิตความเป็นอยู่ มีการตกแต่งบ้านของแต่ละภาคด้วยข้าวของเครื่องใช้พื้นเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแต่ละภาค
- ด้านอาหารการกิน มีการสาธิตและจำหน่ายอาหารพื้นเมือง

หมู่บ้านศิลปาชีพศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯจัดได้ว่าเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านจากทั่วทุกภาคไว้ให้ผู้สนใจได้ศึกษาและเที่ยวชมอย่างครบถ้วนโดยใช้เวลาไม่มากนัก

11. กองทุนพระโพธิสัตว์กวนอิม เป็นกองทุนที่ได้จากการจัดการสมโภชพระโพธิสัตว์ กวนอิม ซึ่งจัดปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม ครั้งที่ 2 เดือนกันยายน ซึ่งจะมีประชาชนผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธามาสักการะบูชา

12. ศาลาอาหารและร้านेमโอยฐ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯได้จัดอาหารอร่อย สะอาด และราคาย่อมเยามากมายหลายสิบชนิดไว้คอยบริการ นักท่องเที่ยวทุกวันทั้งที่ศาลาอาหารและร้านอาหารेमโอยฐ์

13. โรงเรียนอนุบาลศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็กประมาณ 100 กว่าคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

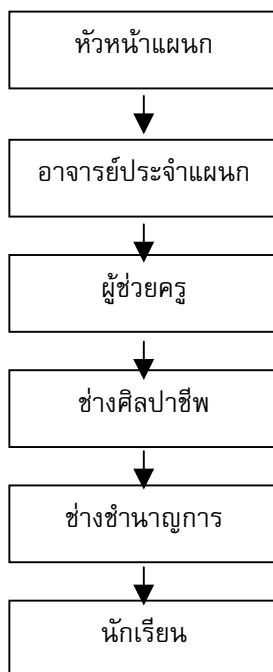
14. วังปลา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมประมง สร้างถวายเป็นที่ระลึกเนื่องในวโรกาสอันเป็นมหามงคลเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา ของสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ และเป็นการเฉลิมพระเกียรติที่ทรงสนพระทัยในด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ วังปลาของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เป็นสถานแสดงเพาะพันธุ์สัตว์น้ำจืด มีส่วนประกอบหลักสองส่วนคือส่วนที่ใช้แสดงพันธุ์ปลา และส่วนที่ใช้เป็นสถานเพาะพันธุ์สัตว์น้ำโดยเฉพาะปลาประเภทสวยงามและพรรณไม้น้ำ ในส่วนของการแสดงพันธุ์ปลา ผืนงโดยรอบบุด้วยกระจุกสี ทำทางลาดเอียงจากผิวน้ำสู่กันดั้ม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเห็นทัศนียภาพจากผิวน้ำถึงกันดั้มภายในถังได้ อีกตู้หนึ่งมีขนาดเล็กกว่า มีรูปทรงกลมผืนงโดยรอบเป็นกระจุก ภายในตู้จะแสดงให้เห็นถึงการอยู่อาศัยร่วมกันของปลาน้ำจืดชนิดต่างๆที่เป็นปลาพื้นเมืองของไทย นอกจากนั้นยังมีการจัดแสดงนิทรรศการทางวิชาการและอาคารหอประชุม สำหรับใช้ในการบรรยายและฝึกอบรมแก่บุคคลทั่วไป

15. สวนนก ดำเนินงานโดยมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า และพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ภายในกรประกอบด้วยขอนไม้ หิน และต้นไม้ป่านานาชนิด ซึ่งเป็นไม้ไทยทั้งหมด มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในให้เหมือนธรรมชาติ อาทิ น้ำตกและธารน้ำจำลอง มีป่าจำลองที่ร่มรื่นใกล้เคียงกับธรรมชาติ สำหรับนกภายในกรมีนกพันธุ์ที่หายมได้ยากมากกว่า 30 ชนิด รวมแล้วประมาณ 300-400 ตัว ซึ่งเป็นนกที่มาจากทุกภาคของประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นนกที่มีผู้นำมูลเกล้าถวายในขณะเสด็จเยี่ยมราษฎร โดยเฉพาะภาคใต้ และนอกจากนกแล้วยังมีสัตว์ป่าอื่นๆให้ชมอีกด้วย อาทิ แมวขาว กระเจิง เก้ง งูเห่า งูหลาม พญากระรอก เป็นต้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาใน 4 แผนก คือ

1. แผนกช่างเป่าแก้ว
2. แผนกช่างโลหะ
3. แผนกช่างเครื่องเคลือบดินเผา
4. แผนกช่างเครื่องเรือนไม้

โดยโครงสร้างของแผนกดังกล่าว มีโครงสร้างหลักๆดังนี้

บทบาทหน้าที่

1. หัวหน้าแผนก

- 1.1 รับนโยบายจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ พิจารณาแนวทางเพื่อวางแผนการดำเนินการของแผนกให้สอดคล้องและสนองกับนโยบายของศูนย์ฯ
- 1.2 ฝึกอบรมความรู้วิชาชีพแก่นักเรียนศิลปาชีพ โดยจัดทำหลักสูตรแผนการสอน คู่มือการสอน จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- 1.3 ควบคุมดูแลการผลิตผลงานเพื่อการจำหน่าย การวางแผนการผลิต ควบคุมการผลิต การกำหนดราคา การตรวจสอบ คัดเลือกผลิตภัณฑ์ และปรับปรุงผลงานให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค
- 1.4 การประเมินผลการเรียนการสอนของนักเรียน โดยการสอบปฏิบัติชิ้นงาน
- 1.5 ควบคุมดูแลและอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของศูนย์
- 1.6 พัฒนาตนเองและศิษย์ให้เป็นผู้รู้ ใฝ่ศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมโดยการศึกษา ค้นคว้าวิชาความรู้เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลงานตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์

สำหรับแผนที่ได้ทำการศึกษาวิจัยจำนวน 4 แผนนั้น หัวหน้าแผนจะมาจากหน่วยราชการดังต่อไปนี้

- แผนช่างเป่าแก้ว เป็นข้าราชการเกษียณจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิทยาศาสตร์ และรับเงินเดือนข้าราชการเกษียณของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเข้ามาทำงานอาทิตย์ละ 2 วัน คือวันพุธ และ พฤหัสบดี
 - แผนช่างโลหะ เป็นข้าราชการและรับเงินเดือนจากกรมพลธิการ โดยมาปฏิบัติงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ อาทิตย์ละ 3 วัน คือวันพุธ พฤหัสบดี และเสาร์
 - แผนเครื่องปั้นดินเผา เป็นข้าราชการและรับเงินเดือนจากกรมวิทยาศาสตร์บริการ โดยมาอาทิตย์ละ 2 วัน ในเวลาราชการ
 - แผนช่างไม้ เป็นข้าราชการและรับเงินเดือนจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยมาปฏิบัติงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ อาทิตย์ละ 2 วัน ในเวลาราชการ
- สำหรับหัวหน้าแผนดังกล่าวนอกจากรับเงินเดือนจากต้นสังกัดแล้วยังได้รับค่าอาหารจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ วันละ 80 บาท ทุกครั้งที่มาปฏิบัติงาน

2.อาจารย์ประจำแผนก

- 2.1 รับนโยบายพิจารณาแนวทางเพื่อวางแผนการดำเนินการของแผนกให้สอดคล้องและสนองกับนโยบายของศูนย์ฯ
- 2.2 ฝึกอบรมความรู้วิชาชีพแก่นักเรียนศิลปาชีพ โดยจัดทำหลักสูตรแผนการสอน คู่มือการสอน จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- 2.3 ควบคุมดูแลการผลิตผลงาน เพื่อการจำหน่าย การวางแผนการผลิต ควบคุมการผลิต การกำหนดราคา การตรวจสอบ คัดเลือกผลิตภัณฑ์ ควบคุมดูแลการจัดแสดงผลงาน ห้องนิทรรศการชั้น 2 ศาลาพระมิ่งขวัญและที่แผนก
- 2.4 ทำหน้าที่จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม
- 2.5 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์
- 2.6 การประเมินผลการเรียนการสอนของนักเรียนโดยการสอบปฏิบัติจริงงาน
- 2.7 ควบคุมดูแลและอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติงานตามระเบียบของศูนย์ และแผนก การเบิกจ่ายรายรับ-รายจ่าย ของแผนกการบำรุงรักษาเครื่องจักร
- 2.8 พัฒนาตนเองและศิษย์ให้เป็นผู้รู้ ใฝ่รู้ และพัฒนาผลงานตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์
- 2.9 ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบแทนหัวหน้าแผนกในกรณีที่ดินราชการต่างๆ

สำหรับอาจารย์ประจำแผนกจะปฏิบัติหน้าที่ทุกวันที่ยุทธศาสตร์ปฐมนิเทศ โดย

- แผนกช่างเป่าแก้ว มีจำนวน 3 คน ได้รับค่าตอบแทนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและค่าอาหารจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
- แผนกช่างโลหะ มีจำนวน 1 คน ได้รับค่าตอบแทนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและค่าอาหารจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เช่นเดียวกับอาจารย์ประจำของแผนกช่างเป่าแก้ว
- แผนกเครื่องเคลือบดินเผา มีจำนวน 2 คน ได้รับค่าตอบแทนจากกรมวิทยาศาสตร์บริการและค่าอาหารจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
- แผนกช่างเครื่องเรือนไม้ มีจำนวน 2 คน อาจารย์ท่านแรก อยู่ประจำทุกวัน โดยรับค่าตอบแทนจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ส่วนอีกท่าน รับราชการวิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่อเรือพระนครศรีอยุธยา และมาปฏิบัติงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ อาทิตย์ละ 3 วัน

3. ผู้ช่วยครู

- 3.1 ควบคุมดูแลเรื่องการฝึกอบรมนักเรียนระดับขั้นต้นและขั้นกลางในแผนกตามหลักสูตรที่กำหนด
- 3.2 ควบคุมดูแลการผลิตผลงานและตรวจสอบคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของนักเรียนเพื่อการจำหน่าย
- 3.3 ควบคุมดูแลการเบิก-จ่าย เครื่องมือในการอบรม
- 3.4 ควบคุมดูแลการทำความสะอาด ผู้แสดงผลงาน ห้องนิทรรศการชั้น 2 ศาลาพระมิ่งขวัญ
- 3.5 ควบคุมดูแล ตักเตือนนักเรียนให้ประพฤติตนตามระเบียบและข้อปฏิบัติของศูนย์ศิลปาชีพและแผนก
- 3.6 พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่ศึกษา และกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
- 3.7 ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบแทนอาจารย์ประจำแผนกในกรณีภารกิจต่างๆ

ในการศึกษาทั้ง 4 แผนก มีจำนวนผู้ช่วยครู ดังต่อไปนี้

- แผนกช่างเป่าแก้ว มีจำนวน 2 คน
- แผนกช่างโลหะ มีจำนวน 1 คน
- แผนกเครื่องเรือนไม้ มีจำนวน 2 คน

โดยทั้ง 3 แผนกดังกล่าว ผู้ช่วยครูได้รับค่าตอบแทนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

- แผนกเครื่องเคลือบดินเผา มีจำนวน 4 คน รับค่าตอบแทนจากกรมวิทยาศาสตร์บริการ และจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

4. ช่างศิลปาชีพ

- 4.1 ควบคุมดูแลเรื่องการฝึกอบรมนักเรียนระดับขั้นต้นและขั้นกลาง ในแผนกตามหลักสูตร กำหนด
- 4.2 ควบคุมดูแลการผลิตผลงานและตรวจสอบคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของนักเรียนหรือ การจำหน่าย
- 4.3 ควบคุมการทำความสะอาดผู้จัดแสดงผลงานที่ห้องประชุมคัคณางค์
- 4.4 ช่วยรับผิดชอบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในแผนก
- 4.5 พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่ศึกษา และประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบและข้อปฏิบัติของ ศูนย์ฯและแผนก
- 4.6 ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลแทนผู้ช่วยครูและอาจารย์ประจำแผนกในกรณีติดราชการต่างๆ

โดยแผนกช่างเป่าแก้วมีจำนวน 2 คน แผนกช่างโลหะมีจำนวน 2 คน และแผนก เครื่องเรือนไม้ มีจำนวน 1 คน ทั้ง 3 แผนกจะรับค่าตอบแทนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯเช่นเดียวกัน มีแต่แผนกเครื่องเคลือบดินเผาเท่านั้นที่ช่างศิลปาชีพ รับค่าตอบแทนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์

5. ช่างชำนาญการ

- 5.1 ปฏิบัติหน้าที่ช่วยผู้ช่วยครูและช่างศิลปาชีพในการฝึกอบรมความรู้นักเรียนและผลิต ผลงานเพื่อการจำหน่าย
- 5.2 พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา และประพฤติตนตามระเบียบและข้อปฏิบัติของ ศูนย์ฯและแผนก
- 5.3 ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบแทนช่างศิลปาชีพ ผู้ช่วยครูและอาจารย์แผนก สำหรับช่างชำนาญการจะไม่มีค่าตอบแทนเป็นรายเดือนจะมีเพียงเบี้ยเลี้ยงเท่านั้น ที่รับจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ซึ่งจำนวนช่างชำนาญการในแผนก ช่างเป่าแก้วมี 3 คน แผนกช่างโลหะมี 2 คน แผนกเครื่องเคลือบดินเผามี 2 คน และแผนก เครื่องเรือนไม้มี 1 คน

6.นักเรียน

รับจากประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในครอบครัวเกษตรกรและต้องมียาอยู่ตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 45 ปี โดยมีระดับการศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เรียนจนถึง ม.6 หรือเทียบเท่า ผู้ที่มีร่างกายพิการ ทุพพลภาพหรือกำเริบ จะได้รับการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ ผู้สนใจสามารถสมัครเรียนได้ที่ สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร เกษตรกรรมจังหวัด ในจังหวัดที่ผู้สมัครมีภูมิลำเนาอยู่

สำหรับจำนวนนักเรียนใน 4 แผนกมีดังนี้

- แผนกช่างเป่าแก้ว มีจำนวน 21 คน
- แผนกช่างโลหะ มีจำนวน 12 คน
- แผนกเครื่องเคลือบดินเผา มีจำนวน 11 คน
- แผนกเครื่องเรือนไม้ มีจำนวน 8 คน

เมื่อพิจารณาบทบาทในแผนกฝึกอบรมที่ได้ศึกษาทั้ง 4 แผนกนั้น จะพบว่าหัวหน้าแผนกจะมาจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ ช่างเป่าแก้วจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่างโลหะจากกรมพลาธิการ เครื่องเคลือบดินเผาจากกรมวิทยาศาสตร์บริการ และเครื่องเรือนไม้จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ซึ่งระยะเวลาปฏิบัติงานที่ศูนย์ศิลปาชีพฯ โดยเฉลี่ย 2-3 วัน ต่ออาทิตย์ ส่วนเวลาที่เหลือจะปฏิบัติราชการที่หน่วยงานต้นสังกัด

สำหรับบทบาทของหัวหน้าแผนกส่วนใหญ่จะเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการเรียนการสอนในแผนกที่ตนเองรับผิดชอบอยู่โดยจะมีอาจารย์ประจำหรือผู้ช่วยหัวหน้าแผนก ซึ่งอยู่ประจำทุกวัน ทำหน้าที่บริหารจัดการ เช่น การส่งใบลา รวมทั้งการดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบในระหว่างเวลา 08.30 – 16.30 น. ซึ่งเป็นเวลาในช่วงการฝึกอบรม ส่วนผู้ช่วยครูช่างศิลปาชีพ ช่างชำนาญการ จะเป็นผู้ผลิตชิ้นงานและดูแลนักเรียนในการผลิตชิ้นงาน โดยจะคัดเลือกชิ้นงานมาทำการจำหน่ายที่ศาลาพระมิ่งขวัญเพื่อจัดหารายได้ และนำรายได้ที่ได้จากการผลิตมาแบ่งกันตามสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของแต่ละแผนกได้กำหนดไว้

ลักษณะการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ อยู่ในรูปของคณะกรรมการบริหารที่มาจากส่วนต่างๆของหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในศูนย์ศิลปาชีพฯดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยทั่วไปประธานคณะกรรมการบริหารสามารถที่จะสั่งการไปยังหน่วยงานต่างๆได้ โดยไม่จำเป็นต้องผ่านตามขั้นตอนตามสายการบังคับบัญชา ตัวอย่างเช่นสามารถสั่งการอาจารย์ประจำได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านรองผู้อำนวยการการฝึกอบรมหรือหัวหน้าแผนก เป็นต้น ในปัจจุบันรูปแบบของการบริหารจัดการในแต่ละแผนก ยังมีความยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับแต่ละแผนกที่จะวางระบบการบริหารจัดการด้วยตนเอง และมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารภายในแผนกของตน ซึ่งเป็นข้อดีที่ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหาร แต่อาจจะทำให้การประสานงานในภาพรวมเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการบริหารจัดการในแต่ละแผนกจะดูเหมือนว่าแยกส่วนเป็นอิสระต่อกัน แต่ในแต่ละแผนกจะต้องมีหัวหน้าแผนกหรือตัวแทนเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการบริหารเป็นประจำทุกเดือน และต้องมีส่วนในการเข้าร่วมการพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ศิลปาชีพฯทุกครั้ง

สำหรับเรื่องความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานนั้น ปัจจุบันมีรูปแบบการเลื่อนลำดับขั้นของบุคลากร ดังนี้ เริ่มจากนักเรียนที่มีการผลิตชิ้นงานยอดเยี่ยมและฝึกปฏิบัติงานมากกว่า 2 ปีขึ้นไปแล้ว จะได้รับการพิจารณาเป็นช่างชำนาญการ หลังจากนั้นเมื่ออยู่ในตำแหน่งช่างชำนาญการครบ 1 ปี จะได้รับการพิจารณาเลื่อนเป็นช่างศิลป์ สำหรับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งช่างศิลป์ครบ 3 ปี จะได้รับโอกาสปรับเปลี่ยนตำแหน่งเป็นผู้ช่วยครู และผู้ช่วยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานดีรวมทั้งอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยครูอย่างน้อยครบ 5 ปี จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำ ซึ่งตำแหน่งอาจารย์ประจำนี้ถือว่ามีความสำคัญนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะจะต้องทำหน้าที่รักษาการแทนหัวหน้าแผนกในการบริหารจัดการต่างๆในแผนก (ปกติหัวหน้าแผนกจะมาปฏิบัติงานอาทิตย์ละ 2-3 วัน เท่านั้น)

งบประมาณดำเนินการ

การดำเนินงานของส่วนต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีแหล่งที่มาของงบประมาณดังนี้

1. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จัดสรรให้ปีละประมาณ 12 ล้านบาท
2. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดสรรให้ปีละประมาณ 17-19 ล้านบาท
3. กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจัดสรรให้ปีละประมาณ 10 ล้านบาท
4. การบริจาคจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปีละประมาณไม่ต่ำกว่า 3 ล้านบาท

นอกจากการจัดสรรงบประมาณเป็นตัวแทนแล้ว หน่วยราชการดังกล่าว ยังได้สนับสนุนงบประมาณในรูปของ อุปกรณ์ วัสดุภัณฑ์ เครื่องจักร เพื่อใช้ในการดำเนินงานของแต่ละแผนก และใช้ในการฝึกสอนนักเรียนซึ่งจะจัดสรรให้เป็นประจำทุกปี

การบริหารสินทรัพย์

ส่วนใหญ่ที่ดิน อาคารต่างๆของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ ได้รับการสนับสนุนจากภาคราชการ ซึ่งได้จัดสรรงบให้เพื่อการก่อสร้างอาคาร โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินจะทำหน้าที่ดูแลบำรุงรักษา อาคารสถานที่ต่อไป

ครุภัณฑ์

จากการศึกษาใน 4 แผนก ได้แก่แผนกช่างเป่าแก้ว แผนกช่างเครื่องเรือนไม้ ช่างโลหะ และช่างเครื่องเคลือบดินเผา พบว่าครุภัณฑ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนในแผนก จะได้รับการจัดสรรจากภาคราชการในรูปของเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้โดยจะไม่จัดสรรเป็นตัวแทนตามระบบการงบประมาณ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในแผนกช่างเครื่องเคลือบดินเผา จะได้รับการสนับสนุนจากจากกองทุนวิจัยเชรามิก กระทรวงวิทยาศาสตร์ แผนกเครื่องเรือนไม้ แผนกช่างโลหะและแผนกช่างเป่าแก้วจะได้รับการสนับสนุนจาก กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สรุป

โดยสรุปภาพรวมของโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จะอยู่ในรูปของมูลนิธิ โดยมีการตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้นมา และส่วนหนึ่งของคณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละแผนก ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริหารในแผนก อาจารย์ผู้ทำการฝึกอบรม และรับผิดชอบในหลักสูตรด้วย แม้ว่าในแต่ละแผนกจะมีอิสระในการบริหารจัดการตนเอง แต่ในการพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินนโยบายใหญ่ๆ จะต้องอาศัยความเห็นชอบจากที่ประชุมในคณะกรรมการบริหารของศูนย์ฯ

ปัจจุบันทรัพยากรในการบริหารจัดการของศูนย์ศิลปาชีพฯ คือ บุคลากร งบประมาณ และพัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการต่างๆเป็นหลัก เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานปฏิรูปที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น รวมทั้งเงินบริจาคจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ต่างๆ

บทที่ 3

ความพร้อมและความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการ

อาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ปัจจุบันนี้มีประชากรไทยเป็นจำนวนมากที่มีอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมที่ทำงานเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หรืองานช่างฝีมืออื่น ๆ ซึ่งในการทำงานหรือประกอบอาชีพดังกล่าว อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานได้ และในบางครั้งอาจจะมีผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว หรือชุมชนด้วย ถ้าสถานที่ปฏิบัติงานนั้นอยู่ที่บ้านหรือในชุมชน สาเหตุของการเกิดผลกระทบเกิดจากลักษณะของสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงานที่ไม่ปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบอาชีพหรือทำงานดังกล่าว ควรจะมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อที่จะนำไปใช้ในการป้องกันหรือปรับปรุงสภาพการทำงานให้มีความปลอดภัยและปลอดภัยจากการทำงานนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามในขณะนี้ยังไม่มีหน่วยงาน หรือองค์กรใด ๆ ที่จะรับผิดชอบจัดหลักสูตรหรือจัดแหล่งเรียนรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ สำหรับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หรืองานช่างฝีมือต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว เข้าไปศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตนและชุมชน ดังนั้นทางภาคราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรีบดำเนินการในเรื่องดังกล่าว และอาจนับเป็นความโชคดีของพสกนิกรชาวไทย ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชเสาวนีย์จัดให้มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เพื่อให้ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะประชาชนผู้ที่ด้อยโอกาสทั้งหลาย ซึ่งทางศูนย์ศิลปาชีพฯ ได้มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาช่วงหนึ่งแล้ว ปัจจุบันนอกจากจะมีประชาชนมาศึกษาเล่าเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพต่าง ๆ ที่ศูนย์ฯ เป็นจำนวนมากมายหลายหลักสูตรแล้ว ยังมีประชาชนและนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมทั้งนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้าไปเยี่ยมชมที่ศูนย์ฯ เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีความสอดคล้องและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง ที่จะมีการพัฒนาและสอดคล้ององค์ความรู้และรูปแบบ เกี่ยวกับการจัดการทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เข้าไปอยู่ในกิจกรรมการทำงานและหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับงานช่างฝีมือทั้งหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนที่มาทำการฝึกเรียน รวมทั้งประชาชนที่มาเยี่ยมชมทั่วไป ได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยด้วย

ซึ่งก็ถือเป็นจุดสำคัญของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย หรือ อาจเรียกได้ว่าเป็นการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Live museum) ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยก็ได้

จากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และร่วมประชุมทำความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ทำให้ทราบถึงแนวความคิดในการพิจารณาจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้น รวมทั้งแผนงานการดำเนินการต่อไป และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น แนวคิดที่สำคัญในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์เรียนรู้ฯ มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ศูนย์เรียนรู้ที่จะจัดตั้งขึ้นเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร?
2. มีวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างไรบ้างในการจัดตั้ง?
3. สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานหรือไม่?
4. ผู้เข้าชมเป็นใครบ้าง มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจงหรือไม่? ใคร?
5. สิ่งดึงดูดใจที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาชมคืออะไร
6. สิ่งที่คาดหวังให้ผู้เข้าชมได้รับหรือนำกลับไปคืออะไร
7. ใช้เวลานานเท่าใดในการชม จึงจะได้รับประสบการณ์ครบถ้วนตามที่คาดหวัง
8. กำหนดเปิดให้บริการเมื่อใด
9. จะได้รับความสนับสนุนในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด
(คน เงิน ทรัพยากร อุปกรณ์ ฯลฯ)
10. จะบริหารจัดการโครงการอย่างไร

(ช่วงวางแผน ช่วงออกแบบ ช่วงก่อสร้าง-ติดตั้ง ช่วงเปิดบริการ ช่วงหลังเปิดบริการฯ)

จากประเด็นดังกล่าวพอจะแสดงผลของการศึกษาเพื่อตอบคำถามดังกล่าวได้ โดยผลที่ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์ รวมทั้งจากการพูดคุยและประชุมแลกเปลี่ยนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ซึ่งจะได้นำเสนอในรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการอาชีวอนามัยและ

ความปลอดภัยในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

1. เป็นแหล่งค้นคว้าทางด้านวิชาการและพัฒนารูปแบบการจัดการทางอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยเน้นในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ของประเทศ
2. เป็นแหล่งพัฒนาหลักสูตรและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเบื้องต้น สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และประชาชนที่สนใจทั่วไปรวมทั้งพนักงานจากสถานประกอบการต่าง ๆ
3. เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงาน สำหรับนักเรียน นักศึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

กลุ่มเป้าหมายหลัก

1. นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร
2. ผู้ประกอบอาชีพโดยเฉพาะช่างในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
3. พนักงาน หรือตัวแทนจากสถานประกอบการ หรือโรงงานต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง
4. นักเรียน นิสิต นักศึกษา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เช่น แพทย์ พยาบาล นักอาชีวอนามัย เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย และนักวิชาการสาธารณสุข เป็นต้น
5. ประชาชน และนักเรียนนักศึกษาที่สนใจ

สิ่งดึงดูดใจที่จะทำให้อุปกรณ์เป้าหมายเข้ามาชมและสิ่งที่คาดหวังให้ผู้เข้าชมได้รับหรือนำกลับไป

เนื่องจากศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว จะผสมผสานสอดแทรกเข้าไปกับศูนย์ศิลปาชีพฯ ที่มีการปฏิบัติงานของครูช่าง และการฝึกงานของเหล่านักเรียนที่มาฝึกปฏิบัติ ดังนั้นการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมทั้ง ได้เห็นสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความปลอดภัยอย่างเหมาะสมตามสภาพที่เป็นจริง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นจุดเด่นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนของศูนย์ศิลปาชีพฯ เอง จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยสอดแทรกผสมผสานไปกับการฝึกปฏิบัติจริง ในระหว่างเรียนวิชาชีพ ถือเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญ และเมื่อจบหลักสูตรนักเรียนเหล่านี้จะได้นำสิ่งที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป

สำหรับในกลุ่มประชาชน หรือนักเรียนนักศึกษาที่สนใจทั่วไป จะสามารถเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพอนามัยและความปลอดภัย เหมือนกับเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ เพียงแต่จุดเด่นที่สำคัญคือ ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ นี้จะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงโดยบุคคลที่มีชีวิต ซึ่งผู้เข้าชมสามารถที่จะสังเกตศึกษา หรือเรียนรู้ในการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยได้อย่างถูกต้องทุกขั้นตอนด้วยตนเอง จากการดูการปฏิบัติงานจริง ๆ รวมทั้งในบางครั้งยังสามารถที่จะซักถามครูช่าง หรือนักเรียนที่กำลังฝึกปฏิบัติงานอยู่ได้ด้วย

ส่วนในกลุ่มพนักงานจากสถานประกอบการหรือโรงงานต่าง ๆ รวมทั้งนิสิต นักศึกษา ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพอนามัยและความปลอดภัย สามารถที่จะติดต่อเข้ามาเป็นรายบุคคล หรือหมู่คณะ เพื่อเข้ามาทำการศึกษา หรือค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งฝึกปฏิบัติงานในโอกาสต่อไปจะมีการพัฒนาเพิ่มบทบาทให้ศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ เป็นที่ฝึกอบรมหรือประชุมสัมมนาเกี่ยวกับงานอาชีพอนามัยและความปลอดภัยได้ด้วย

หัวข้อความรู้หลักที่ทางผู้เข้าชมทั้งนักเรียนของแผนกต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปจะได้รับจะเน้นหนักไปทางด้านอาชีพอนามัยและความปลอดภัย สำหรับอาชีพงานศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะประกอบด้วย กระบวนการทำงานที่ปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของผู้ที่ทำงานไปทำที่บ้าน การเลือกใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล รวมทั้งการดูแลสุขภาพของตนเองที่เกี่ยวกับการทำงาน รายละเอียดจะได้กล่าวอีกครั้งในบทที่ 4

ช่วงและระยะเวลาในการชม

เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านอาชีพอนามัยและความปลอดภัย สำหรับนักเรียนของศูนย์ศิลปาชีพเป็นรูปแบบการเรียนรู้ผสมผสานไปกับการทำงานจริง ๆ ดังนั้นนักเรียนต่าง ๆ ควรจะได้รับความรู้สอดแทรกไปกับการเรียน และการฝึกปฏิบัติในตลอดหลักสูตรที่เรียน ซึ่งอาจจะมีรูปแบบการเรียนแบบการบรรยาย การค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งควรมีการจัดการประชุมสัมมนาระหว่างนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรสาธารณสุขในเรื่องเหล่านี้เป็นประจำทุกเดือน เพื่อที่จะกระตุ้นให้นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้เห็นความสำคัญในด้านนี้ตลอดไปจนจบหลักสูตร

สำหรับในส่วนของประชาชนทั่วไป สามารถใช้เวลาในการชมรวมไปกับการดูสินค้า และดูการทำงานของอาจารย์และนักเรียนในแผนกต่าง ๆ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ไม่สามารถที่จะกำหนดเวลาได้ อย่างไรก็ตามอาจจะมีการจัดห้องแสดงนิทรรศการเป็นพิเศษ หรือจัดห้องประชุมเพื่อให้

ประชาชนทั่วไปได้รับความรู้ทางด้านนี้โดยตรง โดยอาจจะจัดเวลาให้สำหรับประชาชนทั่วไป คนละ 30 นาที เป็นต้น

การกำหนดเปิดบริการของศูนย์เรียนรู้ฯ หรือพิพิธภัณฑ์

เนื่องจากการสื่อความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายมีหลายรูปแบบดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งไม่ได้เน้นที่สื่อแสดงเท่านั้น รวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยแก่นักเรียนของศูนย์ศิลปาชีพฯ ที่มาฝึกปฏิบัติทุกคน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเปิดดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว สามารถที่จะกระทำได้เลย ไม่จำเป็นที่จะต้องรอให้การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน และการจัดทำสื่อต่าง ๆ ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ นอกจากนี้ การเริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้จะเป็นการช่วยสร้างความเข้าใจทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้แก่ผู้บริหารและคณะกรรมการของศูนย์ศิลปาชีพฯ ด้วย ทำให้การดำเนินการในการจัดเตรียมด้านอื่น ๆ ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เป็นไปด้วยความสะดวก เรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการฯ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย

สำหรับการต่อเติมหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้งการจัดทำสื่อแสดงต่าง ๆ สามารถที่จะดำเนินการไปตลอดเวลาที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้เปิดดำเนินการไป ซึ่งอาจจะมีวางแผนในการพัฒนาเป็นประจำทุก ๆ ปี

การบริหารจัดการโครงการในการก่อตั้งและดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ฯ

จากการที่ได้เข้าร่วมประชุมกับทางคณะกรรมการบริหารของศูนย์ศิลปาชีพฯ คณะกรรมการฯ ทุกท่านเห็นด้วย และสนับสนุนกับการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ ดังนั้นถ้ามองในแง่นโยบายแล้วทุกฝ่ายสนับสนุน และเห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ รวมทั้งได้มีข้อเสนอแนะและประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดตั้ง แนวทางในการบริหารจัดการในการก่อตั้งและดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ทางคณะผู้วิจัยขอเสนอ รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น สามารถแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. **ช่วงวางแผนและออกแบบ** โครงการวิจัยนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการวางแผนและออกแบบ รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ เนื่องจากศูนย์ศิลปาชีพฯ ได้มีประสบการณ์ในการก่อตั้งสถานที่ที่คล้ายกับพิพิธภัณฑ์อยู่ในศูนย์ศิลปาชีพฯ มาก่อนหน้านี้แล้ว เช่น หมู่บ้านศิลปาชีพ วังปลา หรือสวนนก เป็นต้น ดังนั้นขั้นตอนต่าง ๆ ในการก่อสร้างศูนย์เรียนรู้ฯ จึงไม่ยากลำบากนัก นอกจากนี้ในขั้นตอนของการวางแผนและออกแบบ ยังจะได้รับงบประมาณสนับสนุน

จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) รวมทั้งบุคลากรผู้เชี่ยวชาญจากสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำให้ช่วงวางแผนและออกแบบสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ในโครงการวิจัยนี้ได้แสดงและเสนอรายละเอียดในขั้นตอนของการออกแบบไว้เบื้องต้นแล้ว ในบทที่ 4, 5 และ 6 เมื่อมีการตัดสินใจที่จะดำเนินการในการจัดตั้งต่อไปก็สามารถที่จะเอาผลการศึกษาในโครงการวิจัยนี้ไปขยายผลต่อไปได้ทันที ประเด็นสำคัญสำหรับขั้นตอนนี้คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารของศูนย์ศิลปาชีพฯ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ออกแบบ และให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการต่อไป สิ่งที่สำคัญที่สุดต่อการที่ศูนย์เรียนรู้ฯ จะก่อตั้งและดำเนินการต่อไปได้ คือ การเข้าใจและมีส่วนร่วมในโครงการของบุคลากรในศูนย์ศิลปาชีพฯ ทุกท่าน

2. **ช่วงก่อสร้างและติดตั้ง** จากแผนงานที่ทางคณะวิจัยชุดนี้ได้วางไว้ คือ การรับฟังความคิดเห็นและมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหาร ถ้าทุกฝ่ายเห็นชอบก็สามารถที่จะดำเนินการก่อสร้างและติดตั้งสื่อเรียนรู้ได้ทันที จากการศึกษาในเบื้องต้นของโครงการวิจัยนี้ได้เสนอรายละเอียดในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้งรูปแบบการติดตั้งสื่อเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งได้เสนองบประมาณเบื้องต้นไว้แล้วด้วย จากข้อมูลที่จะเสนอในรายละเอียดต่อไปในบทที่ 4, 5 และ 6 จะพบว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการเตรียมการบางอย่างไม่ได้ใช้งบประมาณมากนัก แต่จะอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในแผนกนั้น ๆ ที่จะช่วยในการดำเนินการ ซึ่งในประเด็นข้อเสนอการปรับปรุงแก้ไขเหล่านี้ สามารถที่จะทำได้ทันที เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียน รวมทั้งผู้ที่ปฏิบัติงานในแผนกนั้น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องรอว่าการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ จะได้รับการสนับสนุนต่อไปหรือไม่ สำหรับขั้นตอนการก่อสร้างและติดตั้งสื่อเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นที่จะต้องหางบประมาณหรือค่าใช้จ่ายมานั้น ทางผู้วิจัยเห็นว่าสามารถที่จะหาแหล่งเงินลงทุนได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. งบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)
3. งบประมาณจากกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค เป็นผู้ตั้งให้
4. งบประมาณจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
5. งบประมาณจากหน่วยราชการเดิมที่สนับสนุนศูนย์ศิลปาชีพฯ อยู่

6. เงินบริจาคจากภาคเอกชนต่าง ๆ ทั้งจากสถานประกอบการที่อยู่ภายในเขตจังหวัด พระนครศรีอยุธยา และใกล้เคียง รวมทั้งบริษัทที่ผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

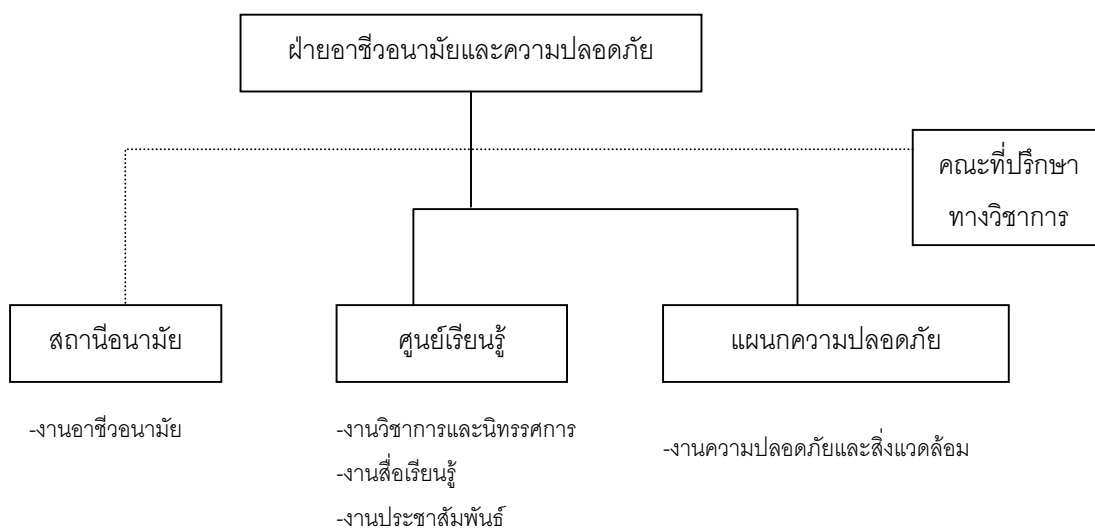
7. การจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้เป็นกรณีพิเศษจากการคำนวณค่าใช้จ่ายในการก่อตั้งนั้นมีปริมาณที่ไม่มากนัก (ไม่ได้เน้นในการก่อสร้างอาคารสถานที่ใหม่) ดังนั้นจึงไม่น่าจะมีปัญหาในการจัดหางบประมาณเหล่านี้ และเมื่อมีการอนุมัติให้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ได้แล้ว สามารถที่จะหาผู้รับผิดชอบไปดำเนินการได้ตามประเด็นหัวข้อที่จะได้กล่าวถึงต่อไป ซึ่งใช้เวลาในการก่อตั้งประมาณไม่เกิน 1 ปี

3. ช่วงเปิดบริการและหลังเปิดบริการ จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การเปิดบริการของศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถที่จะดำเนินการได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องรอให้การติดตั้งสื่อเรียนรู้ต่าง ๆ เสร็จ เพราะกลุ่มเป้าหมายกลุ่มแรกและสำคัญ คือ นักเรียนที่มาเรียนในแผนกต่าง ๆ ก็เข้ามาเรียนรู้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตามอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเปิดอย่างเป็นทางการด้วย เพื่อที่จะได้สร้างความตระหนักและความสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ รวมทั้งถือเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วย ซึ่งพิธีการเปิดนี้ควรจะดำเนินการเมื่อมีการติดตั้งสื่อเรียนรู้ และการปรับสภาพแวดล้อมในการทำงานเสร็จไปในระดับหนึ่งก่อน (หมายเหตุ มีการกล่าวถึงว่าการเปิดศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ อาจจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดศูนย์ศิลปาชีพบางไทรอย่างเป็นทางการด้วย) เมื่อศูนย์เรียนรู้ฯ ได้เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการแล้ว ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือ การบริหารจัดการ รวมทั้งการดูแลและบำรุงรักษาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้สามารถดำเนินกิจการไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพจากการพิจารณาโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ศิลปาชีพฯ รวมทั้งเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาและการประชุมของคณะกรรมการบริหารฯ ที่เห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ และการจัดการดำเนินการทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะวิจัยจึงมีข้อเสนอในการกำหนดโครงสร้างและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเพื่อที่จะผลักดันให้มีการดูแลรับผิดชอบให้การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ มีการดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. มีการประกาศเป็นนโยบายให้แก่คณะกรรมการบริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ
2. จัดตั้งคณะกรรมการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขึ้นมา โดยใช้ทีมคณะกรรมการบริหารชุดเดิม แต่เพิ่มเติมผู้ที่จะมารับผิดชอบในการดูแลศูนย์เรียนรู้ฯ และการดำเนินงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยจะมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นแกนหลักของทีมงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วย บุคลากรในตำแหน่ง

ดังกล่าว สามารถที่จะคัดเลือกมาจากคณะกรรมการบริหารเดิม หรือแต่งตั้งจากบุคลากรของศูนย์ศิลปาชีพฯ คนใหม่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งก็ได้

3. กำหนดทีมปฏิบัติงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยทีมงานนี้จะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย รวมทั้งดูแลกิจการของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วย ซึ่งบุคลากรในทีมงานนี้ ควรมีโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 3.1 หัวหน้าฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีบทบาทในการดูแลงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย รวมทั้งงานสิ่งแวดล้อมของศูนย์ศิลปาชีพฯ นอกจากนี้ยังรับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้อาชีวอนามัยและความปลอดภัยด้วย ซึ่งทั้ง 2 งาน อาจจะมีผู้รับผิดชอบย่อยโดยแยกเป็น

3.1.1 หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ จะทำหน้าที่ดูแลกิจการเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมด ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- งานวิชาการ
- งานนิทรรศการและงานประชุมฝึกอบรม
- งานพัฒนาสื่อเรียนรู้
- งานประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้

3.1.2 หัวหน้าแผนกความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม จะทำหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับงานอาชีวอนามัยความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม ในศูนย์ศิลปาชีพ โดยอาจจะมีตัวแทนอยู่ในแต่ละแผนกและได้รับการฝึกเกี่ยวกับงานความปลอดภัยครบตามหลักสูตรของกระทรวงแรงงาน

3.2 ตัวแทนจากสถานีนอนามัย จะเป็นบุคลากรที่จะช่วยเสริมงานการดูแลสุขภาพงานอาชีวอนามัย และให้แก่เจ้าหน้าที่ ครู และนักเรียนที่อยู่ในศูนย์ศิลปาชีพฯ รวมทั้งจะมีส่วนช่วยในการให้คำปรึกษาในการดำเนินงานและวิชาการทางด้านนี้ แก่ฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของศูนย์ศิลปาชีพฯ

3.3 คณะที่ปรึกษาทางวิชาการจะเป็นกลุ่มตัวแทนนักวิชาการและข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนจากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม รวมทั้งคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งคณะที่ปรึกษานี้จะมีส่วนช่วยในการเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม การให้คำแนะนำทางวิชาการ รวมทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ ต่อการดำเนินงานของฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วย

4. การบริหารจัดการทรัพยากร หลังจากที่ได้เปิดดำเนินการแล้ว จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากร อันได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ ฯลฯ เพื่อให้การดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ฯ และฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการดังกล่าว สามารถที่จะแบ่งประเด็นไปได้ดังนี้

4.1 บุคลากร บุคคลที่จะเข้ามาช่วยงานในฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้ฯ นั้น ควรจะมีตัวแทนจากทุกแผนก ซึ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครูที่ทำการฝึกสอนในแผนกนั่นเอง ซึ่งจะมาทำหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยภายในแผนก รวมทั้งเป็นผู้สอนหรือวิทยากรเกี่ยวกับเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

4.2 งบประมาณ เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ของศูนย์ศิลปาชีพฯ เป็นงบที่ได้จากการจัดสรร

โดยส่วนราชการภายนอกที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นในกรณีของศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ สมควรที่จะมีการจัดงบประมาณมาช่วยเหลือเป็นประจำทุกปี โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกัน ซึ่งส่วนราชการนี้ที่สำคัญได้แก่

- กระทรวงแรงงาน
- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงอุตสาหกรรม
- กระทรวงเกษตร

นอกจากนี้ทางศูนย์เรียนรู้ฯ เองควรจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่สถานประกอบการ หรือบริษัทเอกชนที่อยู่ใกล้เคียง เช่น การจัดประชุมอบรมพนักงานใหม่ทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นแหล่ง

หารายได้ เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินการ และเป็นการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย

4.3 อุปกรณ์และครุภัณฑ์ ส่วนหนึ่งของการจัดซื้อและซ่อมแซมพวงวาศุ อุปกรณ์หรือครุภัณฑ์จะมาจากเงินงบประมาณที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 4.2 นอกจากนี้ทางศูนย์เรียนรู้ฯ ยังจะสามารถขอรับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชนที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องได้อีกทางหนึ่งด้วย อนึ่งงบประมาณและค่าดูแลบำรุงรักษาครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น คาดว่าจะมีจำนวนไม่มากนัก รายละเอียดสามารถที่จะเปรียบเทียบได้จากค่าใช้จ่ายที่คำนวณไว้ในบทที่ 4 และ 5

บทที่ 4

การสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้

บทนำ

ปัญหาการเจ็บป่วย หรือประสบอันตรายจากการทำงานที่เกิดขึ้นพบว่า ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสมหรือต่ำกว่ามาตรฐาน การขาดความรู้เกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยในการทำงาน และหรือมีพฤติกรรมการทำงานที่เสี่ยงต่ออันตราย ทางออกของการแก้ปัญหาดังกล่าวคือ การปรับปรุงสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อมการทำงาน การให้ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการปฏิบัตินั้น เริ่มจากทำให้เกิดการรับรู้ สนใจ ใฝ่ตรอง ให้ทดลองปฏิบัติ จนเกิดเป็นนิสัยซึ่งจะเกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องมีสื่อเข้าช่วย ดังนั้นสื่อจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ทั้งในแง่ของการส่งเสริมความเข้าใจ การดึงดูดความสนใจของคน

การสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีหลายรูปแบบ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ขอบเขตของการสร้างสื่อ

1. สื่อแสดง (Display) จัดทำและติดตั้งที่ 4 แฉกคือ แฉกข้างเป่าแก้ว แฉกข้างเครื่องเคลือบดินเผา แฉกข้างโลหะ และแฉกข้างเครื่องเรือนไม้ โดยมีพื้นที่จัดแสดงภายนอกประตูทางเข้า และภายในของแต่ละแฉก
2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบด้วยสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ และสื่อเพื่อความรู้
3. สื่อสิ่งพิมพ์
4. สื่อผสมจินตภาพ อาจจะจัดขึ้นภายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีความเหมาะสม โดยใช้พื้นที่ 25 – 30 ตารางเมตร

เป้าหมายของการสร้างสื่อ

เพื่อวางรากฐานความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

การออกแบบสื่อ

1. สื่อแสดง

วัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้ สนใจ ความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

กลุ่มเป้าหมาย ผู้มาเยี่ยมชม ซึ่งประกอบด้วยประชาชน นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น

รูปแบบสื่อแสดง จัดทำเป็น Board ที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน ตัว Board มีความแข็งแรงทนต่อแสงแดดและฝนได้ จึงสามารถติดตั้งได้ทั้งภายนอกและภายในอาคาร ลักษณะรูปแบบของ Board แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่เป็นโครงสร้าง ซึ่งทำด้วยโครงเหล็ก และแผ่น Vinyl มีระบบแสงสว่างช่วย
- ส่วนที่เป็น Brand (logo) และ Theme ซึ่งปรากฏบนแผ่น Vinyl โดยที่ Brand จะสื่อ

ความหมายให้ผู้พบเห็น ผู้เยี่ยมชมได้รับรู้และติดตามในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย ส่วน Theme จะมีความหลากหลายเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานและมาตรฐานความปลอดภัยในการทำงาน รูปแบบของ Board ที่จัดทำขึ้น มี 4 รูปแบบคือ

Board แบบที่ 1 เป็น Board หลักจะติดตั้งอยู่ที่บริเวณประตูทางเข้า ทั้ง 4 แฉก โดยจะมีชั้นวางเอกสารแผ่นพับร่วมด้วย เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยแก่ผู้มาเยี่ยมชมที่มีความสนใจและสามารถหยิบอ่านได้ โครงสร้างของ Board เป็นโครงเหล็กเคลือบ และแผ่น Vinyl ยึดติดกับโครง มีขนาดความสูงและความกว้าง 3 x 2 เมตร ดังภาพที่แนบมา

Board แบบที่ 2 ติดตั้งภายในแผนกใดแผนกหนึ่งตามความเหมาะสมของพื้นที่โครงสร้าง Board ประกอบด้วยโครงเหล็กและแผ่น Vinyl แต่ละแผ่นแขวนอยู่บนส่วนบนของโครงเหล็ก จำนวนแผ่น Vinyl จะขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลที่ต้องการ และความเหมาะสมของพื้นที่ที่จะติดตั้ง Board มีขนาด 4.8 x 2.8 เมตร ดังภาพที่แนบมา

Board แบบที่ 3 ติดตั้งภายในแผนกใดแผนกหนึ่งตามความเหมาะสมของพื้นที่ มีลักษณะเป็นแผ่นป้ายขาตั้ง ที่ทำด้วย Vinyl ยึดติดกับโครงเหล็กมีขนาด 4.0 x 2 เมตร ดังภาพที่แนบมา

Board แบบที่ 4 เป็น board ชนิดแขวนเหมาะสำหรับใช้ในบริเวณที่ไม่มีพื้นที่พอเหมาะจึงแขวนไว้ ตัว Board ประกอบด้วยโครงเหล็กเคลือบทำเป็นราว และมีแผ่น Vinyl แต่ละหน่วยยึดแขวนอยู่ จำนวนแผ่น Vinyl ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อความที่ต้องการ ซึ่งแผ่น Vinyl จะปรากฏ Logo, ข้อความด้านความปลอดภัย ตัว board มีขนาด 4 x 1.2 เมตร ดังภาพที่แนบมา

2. สื่อ Electronics

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้ทราบถึงการบริหารงานของศูนย์ศิลปชีพอ่างไทย ที่ให้ความสำคัญกับอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ควบคู่กับผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน
- เพื่อให้ครูผู้ฝึกสอนสามารถถ่ายทอดความรู้ได้
- เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติในขณะที่เรียนอยู่ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเมื่อประกอบอาชีพ
- เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องของศูนย์ศิลปชีพอ่างไทย สื่อให้ผู้มาเยี่ยมชมทราบ

กลุ่มเป้าหมาย

ครูผู้ฝึกสอน ผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องของศูนย์ศิลปชีพอ่างไทย และผู้เยี่ยมชม

รูปแบบสื่อ

ผลิตในรูปแบบ CD มีความยาวไม่เกิน 10 นาที ต่อเรื่อง จำนวน 8 เรื่อง โดยหัวข้อเรื่องที่พิจารณาจัดทำสื่อได้นั้นได้จากการสำรวจสถานที่ทำงานใน 4 แผนก และนำมาวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยมีเป้าหมายเพื่อ

- การประชาสัมพันธ์
- การให้ความรู้

รายละเอียด หัวข้อ/เนื้อเรื่อง และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของสื่อแต่ละเรื่อง มีดังนี้

หัวข้อเรื่อง/เนื้อหา	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
1. เรื่องของดีที่ศูนย์ศิลปชีพอ่างไทย เนื้อหา – ความเป็นมา - แนะนำแหล่งสถานที่เข้าเยี่ยมชมที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย - สถานที่ฝึกวิชาชีพ มีความปลอดภัย ควบคู่กับผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานคุณภาพ - การส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ไทย	- เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของศูนย์ศิลปชีพอ่างไทย โดยเฉพาะด้านอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน

หัวข้อเรื่อง/เนื้อหา	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. เรื่อง การเลือกใช้อุปกรณ์ป้องกันระบบหายใจ เนื้อหา – เหตุผลความจำเป็นที่ต้องใช้ - วิธีการเลือกและสวมใส่ - การทดสอบความกระชับเมื่อสวมใส่ - การบำรุงรักษา 3. เรื่อง การเลือกใช้อุปกรณ์ป้องกันใบหน้า ตา และหู เนื้อหา – เหตุผลความจำเป็นที่ต้องใช้ - วิธีการเลือกและสวมใส่ - การบำรุงรักษา 4. เรื่อง สิ่งแวดล้อมการทำงานและสภาพการทำงานกับผลกระทบต่อสุขภาพ เนื้อหา – ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ - สภาพการทำงานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ - การแก้ไขและป้องกัน 5. เรื่อง ทำงานอย่างไรจึงจะไม่ปวดหลัง เนื้อหา – ส่วนของร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการปวดหลัง - สาเหตุ - การยกของและเคลื่อนย้ายของที่ถูกต้องวิธี - การออกกำลังกาย 6. เรื่อง เสียงดัง...อันตรายที่ไม่ควรมองข้าม เนื้อหา – ส่วนประกอบอวัยวะที่รับฟังและกลไกการได้ยิน - เสียงดังทำให้เกิดอันตรายต่อการได้ยิน - การป้องกัน	- เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเลือกและสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันระบบหายใจที่เหมาะสมกับงานที่ทำ - สามารถบำรุงรักษาอุปกรณ์ป้องกันฯ ให้อยู่ในสภาพที่ดี ยืดอายุการใช้งาน (เช่นเดียวกับข้างต้น) - ผู้ชม/ผู้เรียน สามารถระบุถึงอันตรายที่จะพบได้จากการทำงาน และทราบวิธีการป้องกัน - ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ - เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงอันตรายและทราบวิธีการป้องกันตนเอง ขณะปฏิบัติงานที่มีเสียงดัง

หัวข้อเรื่อง/เนื้อหา	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
7. เรื่อง อันตรายของงานเชื่อมโลหะ เนื้อหา – ชนิดของเครื่องเชื่อมโลหะ - สิ่งที่เกี่ยวข้องให้เกิดอันตรายขณะที่ทำการเชื่อมโลหะ เช่น แสงจ้า(แสงUV) ฝุ่น ก๊าซ พิษ - อันตรายจากการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า/ถังก๊าซ - การป้องกัน 8. เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพคนทำงาน เนื้อหา – ความจำเป็นที่ต้องมีการสร้างเสริมสุขภาพให้กับตนเอง - วิธีการสร้างเสริมสุขภาพและผลลัพธ์ - การสาธิต	- เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงอันตรายและทราบวิธีการป้องกันตนเองขณะปฏิบัติงาน - เพื่อให้ครูผู้ฝึกสอน ผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องของศูนย์ศิลปชีพบางไทรได้นำไปปฏิบัติ

3. สื่อสิ่งพิมพ์

3.1 จัดทำเอกสารข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมี (Material Safety data sheet หรือ MSDS) ตามรายชื่อสารเคมีแต่ละชนิดที่ใช้ในแผนกแปะแก้ว แผนกช่างเคลือบดินเผา แผนกช่างโลหะ แผนกช่างไม้

ความสำคัญของ MSDS จะบ่งถึงอันตรายของสารเคมีทางด้านกายภาพ ด้านสุขภาพ และการป้องกัน การปฐมพยาบาล การจัดเก็บ การกำจัดสารเคมีกรณีหก หรือรั่วไหล

วัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุจากสารเคมี

3.2 จัดทำแผ่นพับ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

- แผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ เป็นแผ่นพับแนะนำศูนย์ศิลปชีพบางไทร สถานที่ที่เยี่ยมชม กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ และกิจกรรมการดำเนินงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมศูนย์ศิลปชีพบางไทรได้ทราบกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ทราบแนวคิด และวิธีการดำเนินงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของศูนย์ศิลปชีพบางไทร

- แผ่นพับเผยแพร่ความรู้ ประกอบด้วยภาพเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับวิธีการผลิตชิ้นงานอันตรายที่พบ และการป้องกัน

วัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นผู้เยี่ยมชม ซึ่งอ่านแล้วได้ตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน และทราบวิธีการป้องกันตนเอง

4. สื่อผสมจินตภาพ เป็นสื่อชุดนิทรรศการที่สร้างขึ้นโดยมีรูปแบบหลากหลายเช่น การเคลื่อนไหวของวัตถุ การแสดงด้วยแสง สี และเสียง การอาศัยเทคโนโลยีอื่น ๆ เข้าช่วย สื่อที่สร้างขึ้นมานี้ประกอบด้วย

4.1 แผ่นภาพ แสดงขั้นตอนการทำงาน การนำเสนอ สารระคายเคืองอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

4.2 แบบจำลองชิ้นงาน จะเป็นแบบจำลองการทำงานของคนในทำการทำงานต่าง ๆ พร้อมอันตรายที่ปรากฏให้เห็น โดยใช้เทคโนโลยีแสง สี เสียง และอื่น ๆ เข้าช่วย เช่น งานเชื่อม งานเป่าแก้ว การสวมใส่ชุดอุปกรณ์ป้องกันอันตราย ฯลฯ

4.3 ชุดคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะมีภาพและเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน การตอบคำถามต่าง ๆ และการประเมินความรู้ของตนเอง

(ดังรายละเอียดในภาพ)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ที่มีสาระทางวิชาการแก่ผู้เยี่ยมชมให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
- เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เยี่ยมชมได้ทดลองสัมผัส ค้นหา คำตอบด้วยตนเอง
- เป็นการสนับสนุนด้านการเรียนการสอนอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
- เป็นสถานที่แสดงผลงาน สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ
- เป็นสถานที่ฝึกการเรียนรู้ สำหรับบุคคลทั่วไป
- เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีสากลกับเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของไทย

งบประมาณ

1. สื่อแสดง ซึ่งประกอบด้วย Board 4 รูปแบบ จำนวน 8 Board พร้อมทั้งวางเอกสารแผ่น
พับเผยแพร่ 4 แห่ง เป็นเงิน 600,000 บาท
2. สื่อ Electronic จำนวนเรื่องละ 80,000 บาท 8 เรื่อง เป็นเงิน 640,000 บาท
3. สื่อสิ่งพิมพ์
 - เอกสารรูปเล่ม MSDS ประกอบด้วยค่าเขียน 8,000 บาท ค่าพิมพ์และจัดทำรูปเล่ม
300 บาท/เล่ม จัดทำ 5 เล่ม เป็นเงิน 1,500 บาท
 - รวมเป็นเงิน 9,500 บาท
 - แผ่นพับ พิมพ์จำนวน 12 เรื่อง ๆ ละ 30,000 บาท/10,000 เล่ม
12 เรื่อง เป็นเงิน 360,000 บาท
4. สื่อผสมจินตภาพ เป็นชุดนิทรรศการ ซึ่งประกอบด้วย
ชุดแผ่นภาพ ชุดแบบจำลองชิ้นงาน และชุดคอมพิวเตอร์สัมผัสหน้าจอ เป็นเงิน
1,000,000 บาท

รวมงบประมาณทั้งสิ้น 2,609,500 บาท

(สองล้านหกแสนเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน)

การบริหารจัดการสื่อ

1. สื่อแสดง ที่จัดขึ้นในแต่ละแผนก ควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลความ
เรียบร้อย การทำความสะอาด Board และชั้นวางเอกสารจะต้องมีแผ่นพับวางตลอดเวลา
2. สื่อ Electronic ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อการประชาสัมพันธ์นั้น ควรให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ศิลปชีพ
บางไทรที่อยู่ส่วนต้อนรับ/ประสานผู้เยี่ยมชม เป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการนำผู้เยี่ยมชมที่มาเป็น
หมู่คณะใหญ่ไปยังห้องประชุมและดำเนินการเปิดให้ผู้มาเยี่ยมชมได้ชมเมื่อมาถึง สื่อ Electronic ส่วน
ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อความรู้ นั้น ควรให้ครูผู้ฝึกสอนนำไปใช้ประกอบการสอนโดยสอดแทรกในวิชาการ
เรียนการสอนภาคทฤษฎีของผู้มาเรียนวิชาชีพ
3. สื่อสิ่งพิมพ์ ควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการวางตามจุดต่าง ๆ และแจกเอกสาร
ดังรายละเอียด เช่น
 - แผ่นพับที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ ศูนย์ศิลปชีพบางไทรนั้น ควรวางที่
ส่วนประชาสัมพันธ์ที่ประตูใหญ่ทางเข้าศูนย์ศิลปชีพบางไทร เพื่อแจกให้ผู้มาเยี่ยม
ชมทุกท่านได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะได้เข้าไปชมสถานที่ต่าง ๆ
 - แผ่นพับเผยแพร่ความรู้ จะวางอยู่ชั้นวางตามแผนกต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดเพื่อให้ผู้
เยี่ยมชมสามารถหยิบอ่านและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

- เอกสาร MSDS ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง
- 4. สื่อผสมจินตภาพ ซึ่งเป็นชุดนิทรรศการ อาจจัดขึ้นที่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีความเหมาะสมโดยใช้พื้นที่ 25 – 30 ตารางเมตร เช่น ที่ศาลามิ่งขวัญ หรือพื้นที่ที่ติดกับแผนกใดแผนกหนึ่ง (เช่น แผนกช่างเครื่องเรือนไม้) โดยต้องแยกเป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของผู้มาเยี่ยมชม ควรมีการมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบในการดูแลสื่อส่วนนี้ และมีความสะดวกแก่ผู้มาเยี่ยมชม

ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

1. การออกแบบสื่อแสดงที่ปรากฏในรายละเอียดข้างต้นนั้น อยู่ภายในข้อจำกัดของพื้นที่ที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามจากการสำรวจสถานที่ทำงานทั้ง 4 แผนก พบว่า แผนกช่างโลหะ มีเครื่องจักร/อุปกรณ์ บางส่วนที่ไม่มีการนำมาใช้งาน จึงควรบริจาคหรือจำหน่ายเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ไม่ใช่ออกไปเพื่อลดการแออัดของสถานพื้นที่ ในกรณีเช่นนี้ อาจต้องมีการออกแบบสื่อแสดงใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ที่มีอยู่

2. ควรจัดให้มีมุมห้องพักผ่อน สำหรับผู้เรียนใช้กรณีที่หยุดพักระหว่างทำงาน พร้อมจัดสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน การดูแลสุขภาพตนเองทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ โดยเน้นเนื้อเรื่องสั้น ๆ อ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความหลากหลาย ผู้อ่านได้รับความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์คือ ความปลอดภัยในการทำงานและมีสุขภาพดี สื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข

บทที่ 5

การปรับปรุงสภาพการทำงาน

การปรับปรุงสภาพการทำงานให้มีความปลอดภัย จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าชม ประโยชน์โดยตรงสำหรับผู้ปฏิบัติงานคือ ผู้ปฏิบัติงานมีความปลอดภัยในการทำงาน และสามารถนำวิธีการทำงานที่ถูกต้องกลับไปใช้เมื่อเรียนจบและกลับไปทำงาน สำหรับผู้เข้าชม ประโยชน์โดยตรงที่ได้รับคือความปลอดภัยในขณะที่เยี่ยมชม และได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานที่ถูกต้อง และปลอดภัยจากสภาพจริง

หลักพื้นฐานของการปรับปรุงสภาพงานที่ใช้เป็นแนวทางในการปรับสภาพงานในงานเป่าแก้วประดิษฐ์ งานเครื่องเคลือบดินเผา งานโลหะ และงานไม้ได้แก่

1. การเคลื่อนย้ายและการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
2. การออกแบบเครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆให้มีความปลอดภัย
3. การออกแบบพื้นที่การทำงานให้มีความปลอดภัย
4. การจัดหาและใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับลักษณะงาน

งานเป่าแก้ว

จากการสำรวจลักษณะและสภาพการทำงานพบปัญหาหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น ที่ควรได้รับ
รับการปรับปรุงสภาพให้มีความปลอดภัยมากขึ้น ได้แก่

1. เก้าอี้สำหรับนั่งทำงานไม่เหมาะสม

รูปที่ 1 สภาพการนั่งทำงาน

จากรูปที่ 1 จะเห็นว่าเก้าอี้ที่นั่งทำงานมีความหลากหลาย เก้าอี้บางตัวมีพนักพิงและบาง
ตัวไม่มีพนักพิง นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานบางคนใช้เบาะรองนั่งเพื่อเพิ่มความสูงของเก้าอี้ ผู้ปฏิบัติงาน
บางคนใช้เบาะเสริมที่พนักเก้าอี้ หากทำงานเป็นเวลานาน จะเกิดอาการปวดหลัง

สิ่งที่ควรปรับปรุง

จัดหาเก้าอี้ที่มีพนักพิง และมีความสูงที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงาน การจัดหาอาจทำการ
ประสานกับแผนกงานไม้เป็นผู้จัดทำ โดยมีลักษณะดังรูปที่ 2

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

สามารถดำเนินการได้ทันทีโดยประสานกับแผนกงานไม้ ให้ทำการออกแบบและจัดทำ โดยเสียค่าวัสดุอุปกรณ์ประมาณตัวละ 200 บาท เป็นจำนวน 20 ตัว เป็นเงิน 4,000 บาท

รูปที่ 2 เก้าอี้ที่เหมาะสมสำหรับการนั่งทำงาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ผู้ปฏิบัติงานมีเก้าอี้ที่เหมาะสมสำหรับนั่งทำงาน และป้องกันปัญหาการปวดหลังจากการนั่งทำงานเป็นเวลานานๆ นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานยังได้เรียนรู้ถึงท่าทางการทำงานที่เหมาะสม
- ผู้เข้าชมได้เห็นและเรียนรู้จากสภาพการทำงานจริงถึงเก้าอี้ที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน ตลอดจนท่าทางการทำงานที่เหมาะสม

2. โต๊ะทำงานส่วนใหญ่ไม่มีที่วางเท้า

รูปที่ 3 แสดงการวางเท้าของผู้ปฏิบัติงานขณะนั่งทำงาน

จากรูปที่ 3 โต๊ะทำงานส่วนใหญ่ไม่มีที่วางเท้า ผู้ปฏิบัติงานบางคนวางเท้าที่ที่ปักเก้าอี้ โดยที่เก้าอี้ของผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่มีที่ปักเท้า ทำให้ต้องนั่งห้อยเท้าตลอดเวลาการทำงาน อาจเกิดอาการเมื่อยล้า เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานมีขนาดของร่างกายที่แตกต่างกัน

สิ่งที่ควรปรับปรุง

ควรจัดทำที่วางเท้าสำหรับผู้ปฏิบัติงานทุกคน

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

สามารถดำเนินการได้ทันที โดยประสานให้งานช่างไม้เป็นผู้ทำ โดยเสียค่าใช้จ่ายสำหรับค่า

ไม้ประมาณ 100 บาทต่อที่วางเท้า 1 ที่ จำนวน 20 ตัว รวมเป็นเงิน 2,000 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้ปฏิบัติงานมีที่พักเท้า จะช่วยลดปัญหาความเมื่อยล้าจากการทำงานเป็นเวลานานได้

3. เศษแก้วบนโต๊ะทำงาน

รูปที่ 4 แสดงภาพเศษแก้วบนโต๊ะทำงาน

จากรูปที่ 4 จะเห็นได้ว่าบนโต๊ะทำงานจะมีเศษแก้วละเอียดกองอยู่บนโต๊ะจากการสอบถามอาจารย์ที่สอนทราบว่า ที่โต๊ะทำงานทุกโต๊ะจะมีกล่องสำหรับใส่เศษแก้วพร้อมแปรงปัด แต่ผู้ปฏิบัติ

งานมักจะกองเศษแก้วไว้นบนโต๊ะ และจะทำการกวาดเศษแก้วใส่กล่องภายหลังที่เลิกทำงาน ดังนั้น จึงมีโอกาที่เศษแก้วบาดบริเวณแขนขณะที่ยางแขนลงบน โต๊ะที่มีเศษแก้วแตกกระจายอยู่

สิ่งที่ควรปรับปรุง

อาจารย์สอนควรตรวจกำกับให้มีการกวาดเศษแก้วทันทีที่มีแก้วแตก

งบประมาณ

ไม่มีค่าใช้จ่าย

4. ปัญหาแสงจ้ำต่อผู้เข้าชม

รูปที่ 5 และ 6 ผู้ปฏิบัติงานสวมแว่นป้องกันแสงจ้าขณะนั่งทำงาน

จากรูปที่ 5 และ 6 จะได้ว่าผู้ปฏิบัติงานสวมแว่นตาป้องกันแสงจ้าเป็นประจำ แต่อาจจะมีปัญหาที่ผู้เข้าชมเนื่องจากผู้เข้าชมมักชมการทำงานอย่างใกล้ชิดและมักใช้เวลาในการชมการเป่าแก้วประมาณ 5-10 นาทีเป็นอย่างน้อย ผู้เข้าชมอาจเกิดอันตรายต่อตาจากการมองแสงจ้า

สิ่งที่ควรปรับปรุง

ควรจัดหาแว่นตาป้องกันแสงจ้าจำนวนหนึ่ง (ประมาณ 10 อัน) สำหรับผู้เข้าชมหยิบสวมก่อนเข้ามาชม และส่งคืนเมื่อเสร็จสิ้นการชมแล้ว

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกเป่าแก้วสามารถจัดหาได้ทันที แว่นตาป้องกันแสงจ้า จำนวน 10 อัน อันละ 175 บาท เป็นเงิน 1,750 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ผู้เข้าชมมีความปลอดภัยในการชมการเป่าแก้ว
- ผู้เข้าชมได้เรียนรู้ถึงความเป็นอันตรายของงานเป่าแก้ว

5. การใช้แผ่นกระดาศที่มีส่วนผสมของแอสเบสตอส

รูปที่ 7 แสดงการใช้แผ่นแอสเบสตอสสำหรับวางชิ้นงาน

จากรูปที่ 7 จะเห็นได้ว่าทุกโต๊ะทำงานจะมีแผ่นกระดาศสีเหลี่ยมวางประจำ โดยใช้สำหรับวางชิ้นงานที่เสร็จแล้วและพักให้ชิ้นงานเย็นตัวลง จากการสอบถามพบว่ากระดาศนี้มีส่วนผสมของเส้นใยแอสเบสตอส เหตุผลที่จำเป็นต้องใช้เนื่องจากแผ่นแอสเบสตอสนี้จะดูดความร้อนได้ช้า ซึ่งเหมาะสมกับงานเป่าแก้ว เพราะจะทำให้ชิ้นงานไม่เปราะแตกง่าย เส้นใยแอสเบสตอส หากเข้าสู่ปอดจะทำให้เกิดมะเร็งปอดได้ ซึ่งจะเกิดได้เมื่อแผ่นแอสเบสตอสได้มีการชำรุดหรือฉีกขาด นอกจากนี้อันตรายยังเกิดขึ้นได้จากการตัดแบ่งแผ่นแอสเบสตอสจากม้วนใหญ่เป็นแผ่นเล็ก

สิ่งที่ควรปรับปรุง

ก่อนอื่นควรตรวจสอบให้มั่นใจว่าแผ่นกระดาษที่ใช้เป็นแผ่นแอสเบสตอสจริงหรือไม่ เนื่องจากแอสเบสตอสเป็นสิ่งที่อันตรายและมีการควบคุมการใช้ ไม่น่าจะหาซื้อได้ง่ายซึ่งจากการสอบถามทราบว่าหาซื้อจากร้านแถวโอเดียน แต่หากตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นแผ่นแอสเบสตอสจริงควรดำเนินการดังนี้

- หากเป็นไปได้ควรใช้วัสดุอื่นแทนแอสเบสตอส เช่น แผ่นคาร์บอน
- หากจำเป็นต้องใช้แผ่นแอสเบสตอสต่อไป ควรออกกฎหมายให้ผู้ปฏิบัติงานตัดหรือฉีกแผ่นแอสเบสตอสเอง และหมั่นตรวจสอบสภาพของแผ่นแอสเบสตอสอย่างสม่ำเสมอ
- การจัดหาแผ่นแอสเบสตอส จะซื้อมาเป็นม้วนใหญ่ ขณะที่มีการตัดแผ่นแอสเบสตอสจากม้วนให้เป็นแผ่นเล็ก ควรสวมหน้ากากที่เหมาะสมเพื่อป้องกันเส้นใยเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจ

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมนำแผ่นแอสเบสตอสที่ใช้มาทดสอบ เพื่อพิสูจน์ว่ามีเส้นใยแอสเบสตอสหรือไม่ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้ปฏิบัติงานมีความปลอดภัยจากอันตรายของแร่ใยหินหรือแอสเบสตอส

6. ขาดเส้นแนวพื้นที่การทำงาน

รูปที่ 8 พื้นที่ทำงานไม่มีเส้นเขตแนวพื้นที่ทำงาน

จากรูปที่ 8 จะเห็นว่าผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงผู้ปฏิบัติงานได้อย่างใกล้ชิด ปัญหาหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติงานขาดสมาธิในการทำงาน มีผลอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือความผิดพลาดในการทำงานได้

สิ่งที่ควรแก้ไข

ควรตีแนวเส้นเพื่อแบ่งพื้นที่การทำงานให้ชัดเจน และไม่อนุญาตให้ผู้ชมเข้าเขตพื้นที่การทำงาน

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกเป่าแก้วสามารถดำเนินการได้ทันที โดยเสียค่าใช้จ่ายสำหรับสีที่ทาและแปรงทาสี
ประมาณ 300 บาท

งานเครื่องเคลือบดินเผา

จากการสำรวจสภาพปัญหางานเครื่องเคลือบดินเผา พบสิ่งที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้เกิด

ความปลอดภัยต่อสุขภาพสำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าชมดังนี้

1.ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ทำงาน

รูปที่ 9 และ 10 แสดงถึงพื้นที่ทำงาน

จากรูปที่ 9 และ 10 จะเห็นได้ว่ายังขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบริเวณพื้นที่ทำงาน โต๊ะที่ใช้ป็นงานนั้นวางอยู่กลางห้อง นอกจากนี้การวางสิ่งของต่างๆไม่เหมาะสม ดังนั้น อาจเกิดอุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้ยังอาจเกิดความไม่สะดวกแก่ผู้เข้าชม

สิ่งที่ควรปรับปรุง

- จัดวางโต๊ะ สิ่งของอุปกรณ์ต่างๆให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- ตีเส้นสำหรับพื้นที่การทำงาน และไม่อนุญาตให้ผู้ชมเข้าเขตพื้นที่ทำงาน

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกเครื่องเคลือบดินเผาสามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประโยชน์ที่ได้รับ

มีการกำหนดพื้นที่การทำงานที่ชัดเจน และมีความปลอดภัยทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าชม

2.เตาเผาไม้ได้แยกออกจากพื้นที่ทำงาน

รูปที่ 11 แสดงภาพเตาเผา

จากรูปที่ 11 เห็นได้ว่าเตาเผาวางอยู่ในบริเวณเดียวกับพื้นที่การทำงานอื่นๆ ไม่ได้แยกออกเป็นสัดส่วน อาจเกิดปัญหาความร้อนที่เกิดจากเตาเผา นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่ถังแก๊สระเบิดได้ เนื่องจากต้องใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง

สิ่งที่ควรปรับปรุง

- หากเป็นไปได้ควรแยกเตาเผาให้ห่างออกจากบริเวณที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ทำงานอยู่
- หากไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ให้ตีเส้นเพื่อแสดงบริเวณตำแหน่งเตาเผาให้ชัดเจน และไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในพื้นที่ หรือ
- ทำฉากกั้นบริเวณเตาเผา เพื่อป้องกันความร้อนแผ่สู่ผู้ปฏิบัติงานอื่น

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกเครื่องเคลือบดินเผาสามารถดำเนินการได้ทันที หากเลือกการตีเส้นเขตแนว เสียค่าใช้จ่ายสำหรับสีและแปรงทาสีประมาณ 300 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

สามารถป้องกันอันตรายจากความร้อนที่อาจเกิดกับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เข้าชมได้

3.การวางถังแก๊สไม่มีความปลอดภัย

รูปที่ 12 แสดงภาพการวางถังแก๊สที่ใช้สำหรับเตาเผา

จากรูปที่ 12 พบว่าจากการที่เตาเผาอยู่ในพื้นที่นั้น จำเป็นต้องมีถังแก๊สวางอยู่หลังเตาเผา ซึ่งถังแก๊สที่วาง จะวางอยู่อีกห้องข้างๆ ซึ่งการวางนี้จะไม่เป็นระเบียบ และวางอยู่ใกล้กับถังดับเพลิง ปัญหาหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น

- ถังแก๊สอาจเกิดการระเบิดได้
- หากว่ามีการระเบิดจากถังแก๊ส การนำถังดับเพลิงไปใช้คงจะเป็นไปได้ยาก

สิ่งที่ควรปรับปรุง

- หากเป็นไปได้ ควรแยกถังแก๊สไว้นอกอาคารและติดตั้งระบบท่อส่งแก๊ส ซึ่งวิธีการนี้จะต้องใช้งบประมาณสูง

- หากไม่สามารถดำเนินการข้างต้นได้ ควรจัดวางถังแก๊สให้เป็นระเบียบ มีการคล้องโซ่ที่ถังแก๊ส และไม่ควรถังถังดับเพลิงใกล้กับถังแก๊ส ควรนำไปติดตั้งให้ห่างแต่สามารถหยิบใช้ได้ทันเวลา

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

หากดำเนินการแยกถังแก๊สไว้นอกพื้นที่ และติดตั้งระบบท่อส่งแก๊ส จะต้องใช้งบประมาณประมาณ 3 แสนบาท โดยใช้เวลาประมาณ 3-6 เดือน

หากทำการจัดระเบียบถังแก๊สใหม่ แล้วใช้โซ่คล้องที่ถัง แผนกสามารถดำเนินการได้ทันที โดยเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 500 บาท

4. การใช้แผ่นกระຈกสำหรับตัดดิน

รูปที่ 13 การใช้กระຈกตัดดิน

จากรูปที่ 13 เห็นได้ว่าผู้ปฏิบัติงานใช้แผ่นกระจกในการตัดดิน โดยแผ่นกระจกนี้จะมีขนาดความยาวแตกต่างกัน อาจเกิดอุบัติเหตุจากแผ่นกระจกบาดมือได้ หากใช้แผ่นกระจกตัดดิน ทำให้ทำงานในการทำงานไม่เหมาะสม อาจเกิดการบาดเจ็บที่ข้อมือได้

สิ่งที่ควรปรับปรุง

ไม่ควรใช้แผ่นกระจกโดยการใช้มือสัมผัสกับกระจกโดยตรง ควรติดตั้งค้ำจับทางด้านบนของกระจก ซึ่งจะช่วยให้สะดวกต่อการทำงานและมีความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน หรืออาจใช้วัสดุอื่นแทนกระจก แต่จะต้องมีค้ำจับ

การดำเนินการและงบประมาณ

สามารถดำเนินการได้ทันที โดยประสานกับแผนกช่างโลหะเป็นผู้จัดทำ

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้ปฏิบัติงานมีความปลอดภัยในการทำงาน และผู้เข้าชมยังได้เห็นอุปกรณ์การทำงานที่เหมาะสมและมีความปลอดภัย

5. ความเป็นระเบียบของห้องเก็บวัสดุอุปกรณ์

รูปที่ 14 และ 15 การเก็บวัสดุอุปกรณ์

จากรูปที่ 14 และ 15 จะเห็นได้ว่าในห้องเก็บวัสดุอุปกรณ์ (Store room) ไม่มีการจัดวางให้เป็นระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถังแก๊สได้วางไว้อย่างกระจัดกระจาย และไม่มีการติดป้ายว่าถังใดมีแก๊สบรรจุอยู่เต็มหรือเป็นถังเปล่า การขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย อาจเกิดอุบัติเหตุได้ นอกจากนี้ถังแก๊สที่มีแก๊สบรรจุอยู่เต็มอาจมีโอกาสระเบิดได้

สิ่งที่ควรปรับปรุง

จัดพื้นที่ให้มีความเป็นระเบียบ แยกวัสดุอุปกรณ์ประเภทต่างๆให้เป็นหมวดหมู่

ผู้ดำเนินการงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประโยชน์ที่ได้รับ

พื้นที่เก็บวัสดุอุปกรณ์มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และลดปัญหาการเกิดอุบัติเหตุ

6. กระบวนการเคลื่อน (ตู้เคลื่อน)

รูปที่ 16 ตู้เคลื่อน

จากรูปที่ 16 เห็นได้ว่าที่ตู้เคลื่อนไม่มีการป้องกันการฟุ้งกระจายจากกระบวนการเคลื่อนสี นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความไม่เหมาะสม และไม่เพียงพอของอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล อาจเกิดอันตรายจากการฟุ้งกระจายของสีในกระบวนการเคลื่อน

สิ่งที่ควรปรับปรุง

- จัดหาอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจเพื่อสวมใส่ในขณะทำการเคลื่อน
- จัดหาถุงมือยางเพื่อป้องกันการสัมผัสทางผิวหนัง

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการจัดหาได้ทันที โดยเสียค่าใช้จ่ายสำหรับหน้ากากป้องกันอันตราย 17

บาท และถุงมือยางคู่ละประมาณ 20 บาท รวมเป็นเงิน 940 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้ปฏิบัติงานมีการป้องกันการรับสารเคมีที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเข้าสู่ร่างกาย

7. สภาพน้ำนองบริเวณห้องเคลือบ และบริเวณที่มีการล้างใกล้เคียง

รูปที่ 17 และ 18 มีน้ำนองบริเวณห้องเคลือบและบริเวณใกล้เคียง

จากรูปที่ 17 และ 18 จะเห็นได้ว่ามีน้ำนองบริเวณห้องเคลือบและบริเวณใกล้เครื่องบด อันเนื่องมาจากกระบวนการล้าง อาจเกิดลื่นล้มได้ นอกจากนี้ น้ำนองบริเวณใกล้เครื่องบดอาจก่อให้เกิดอันตรายในเรื่องไฟฟ้าจากการใช้เครื่องบด

สิ่งที่ควรปรับปรุง

ควรแยกหรือจัดบริเวณที่ต้องมีการล้างหรือมีการใช้น้ำออกจากพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่มีการใช้ไฟฟ้าหรือเครื่องจักรกลต่างๆ นอกจากนี้ควรทำการยกพื้นให้สูงขึ้นเล็กน้อย พร้อมทั้งทำร่องระบายน้ำเล็กๆ โดยรอบ

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการได้ทันที โดยเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 10,000 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

มีความปลอดภัยในการทำงานมากขึ้น ลดความเสี่ยงต่อการลื่นหกล้ม และเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับผู้เข้าชม

แผนงานไม้

จากการเดินสำรวจแผนงานไม้ พบสภาพการทำงานที่ควรได้รับการปรับปรุง เพื่อให้มี

ความปลอดภัยในการทำงานดังนี้

1. ไม่มีแนวเส้นพื้นที่การทำงาน

รูปที่ 19 ทางเดินเข้าแผนงานไม้

จากรูปที่ 19 เห็นได้ว่าในแผนงานไม้เป็นแผนกที่มีโต๊ะทำงานและเครื่องจักรเป็นจำนวนมาก ผู้เข้าชมสามารถเดินเข้าถึงเครื่องจักร ซึ่งอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดสมาธิในการทำงาน อันอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้เช่นกัน

สิ่งที่ควรแก้ไข

ตีเส้นแนวพื้นที่การทำงาน และไม่อนุญาตให้ผู้ชมเดินเข้าในบริเวณพื้นที่ทำงาน

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการได้ทันที ค่าใช้จ่ายสำหรับสีและแปรงทาสีประมาณ 300 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้เข้าชมมีความปลอดภัยในการชม และผู้ปฏิบัติงานมีความปลอดภัยในการทำงาน

2. การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล

รูปที่ 20 และ 21 ลักษณะการทำงานไม้บนโต๊ะงาน

จากรูปที่ 20 และ 21 เป็นภาพแสดงถึงลักษณะการทำงานบนโต๊ะงาน การทำงานมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการไสและแกะไม้ อันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้แก่

- เกิดอุบัติเหตุจากอุปกรณ์ทำงานบาดหรือแทง
- เกิดปัญหาเศษไม้หรือเสี้ยนตำมือ
- เกิดปัญหาฝุ่นจากไม้

สิ่งที่ควรแก้ไข

- จัดหาอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจ เพื่อป้องกันฝุ่น
- จัดหาถุงมือเพื่อป้องกันเศษไม้หรือเสี้ยนตำมือ

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันได้ทันที งบประมาณสำหรับหน้ากากอันละ

17 บาท ถุงมือผ้าคู่ละประมาณ 30 บาท รวมเป็นเงิน 1,140 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานที่มีความปลอดภัย
- เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับผู้เข้าชมที่ได้เรียนรู้ถึงวิธีการป้องกันอันตรายจากการทำงานไม้

3. การจัดเก็บถังดับเพลิงและป้ายห้ามสูบบุหรี่

รูปที่ 22 การจัดเก็บถังดับเพลิง

จากรูปที่ 22 เห็นได้ว่าถังดับเพลิงจัดวางอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม วางกองปะปนอยู่กับชิ้นงาน ซึ่งถังดับเพลิงจะวางอยู่ด้านในสุด ในกรณีที่เกิดเพลิงไหม้ การหยิบถังดับเพลิงมาใช้จะไม่สะดวก และทำให้เสียเวลา

สิ่งที่ควรปรับปรุง

ควรติดตั้งถังดับเพลิงในตำแหน่งต่างๆ ให้ทั่วแผนก

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประโยชน์ที่ได้รับ

สามารถหยิบมาใช้ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

4. การจัดเก็บสีและทินเนอร์

รูปที่ 23 และ 24 การจัดเก็บสีและทินเนอร์

จากรูปที่ 23 และ 24 การจัดเก็บสีและทินเนอร์ไม่เหมาะสม ไม่มีการจัดเก็บแยกพื้นที่เฉพาะ อาจได้รับอันตรายจากสารทำลายที่มีอยู่ในสีหรือทินเนอร์ สามารถรับเข้าสู่ร่างกายได้ทั้งทางการหายใจและสัมผัสทางผิวหนัง

สิ่งที่ควรปรับปรุง

จัดเก็บไว้ในพื้นที่เฉพาะ และควรมีป้ายห้ามสูบบุหรี่

ผู้ดำเนินการและงบประมาณ

แผนกสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประโยชน์ที่ได้รับ

มีความปลอดภัยจากอันตรายจากสารทำลาย และพื้นที่ทำงานมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

5. ตู้จัดเก็บอุปกรณ์

รูปที่ 25 ตู้จัดเก็บอุปกรณ์

จากรูปที่ 25 จะเห็นว่าในแผนงานไม่มีผู้สำหรับจัดวางเครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทำงาน แต่มิได้ทำการจัดเก็บเครื่องมือไว้ประจำผู้ หากมีการวางเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำงานไม่เป็นระเบียบ หรือวางเกะกะทั่วไปอาจเกิดอุบัติเหตุจากวัสดุที่มีความแหลมคมเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เข้าชมได้

สิ่งที่ควรปรับปรุง

เนื่องจากในแผนกมีผู้สำหรับเก็บเครื่องมืออยู่แล้ว จึงควรออกเป็นกฎระเบียบสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้มีการจัดเก็บเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการทำงานให้เป็นระเบียบดังรูปที่ 26